

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΚΕΧ

JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7

Ανάπτυξη και οργάνωση της κατάρτισης των δικηγόρων σχετικά με τους κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ΚΕΧ) και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ΧΤ) σε επίπεδο ΕΕ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΧΡΗΣΤΗ

---

22 Φεβρουαρίου 2021

Δήλωση αποποίησης ευθύνης

Οι παρούσες πληροφορίες καταρτίστηκαν στο πλαίσιο σύμβασης με την Ευρωπαϊκή Ένωση (αριθμός αναφοράς: JUST/2018/JACC/PR/CRIM/018) και δεν αντιπροσωπεύουν την επίσημη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Επιτροπή και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που ενεργεί εξ ονόματός της δεν φέρουν ευθύνη για την ενδεχόμενη χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτές.

ΕΚΔΟΤΕΣ

Ίδρυμα Ευρωπαϊών Δικηγόρων

Fluwelen Burgwal 58

2511 CJ — Χάγη

Κάτω Χώρες

+31 612 990 818

www.elf-fae.eu

info@elf-fae.eu

Συμβούλιο των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρώπης

Rue Joseph II, 40

1000 — Βρυξέλλες

Βέλγιο

+32 2234 6510

www.ccbe.eu

info@ccbe.eu

Φωτογραφίες (εξώφυλλο)

© Adobe Stock

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΟΡΙΣΜΟΙ.....	8
<i>Τι είναι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες;</i>	8
<i>Τι είναι η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας;</i>	9
<i>Καλύπτονται οι δικηγόροι από το καθεστώς ΚΣΧ/ΧΤ της ΕΕ και, εάν ναι, για ποιες δραστηριότητες;</i>	10
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΒΑΣΕΙ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	12
<i>Γενικά</i>	12
<i>Τρόπος διενέργειας εκτίμησης κινδύνων</i>	15
<i>Μέγεθος του δικηγορικού γραφείου</i>	16
ΔΕΟΥΣΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΕΛΑΤΗ.....	17
<i>Εισαγωγή</i>	17
<i>Χρόνος</i>	20
<i>Επίπεδο</i>	21
<i>Εξάρτηση από τρίτα μέρη</i>	27
<i>Γραπτές πολιτικές, έλεγχοι και διαδικασίες</i>	28
<i>Τήρηση αρχείων</i>	30
<i>Εταιρείες</i>	31
<i>Καταπιστεύματα</i>	32
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ.....	33
ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ.....	37
ΠΟΛΙΤΙΚΩΣ ΕΚΤΕΘΕΙΜΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΑ (ΠΕΠ).....	37
ΠΕΛΑΤΕΣ ΧΩΡΙΣ ΦΥΣΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ.....	41
ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΣΗΜΑΤΑ.....	41
ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ.....	43
ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ.....	44
<i>Εισαγωγή</i>	44
<i>Προειδοποίηση (Tipping off)</i>	45
<i>«Γνωρίζει, έχει υποψίες ή εύλογους λόγους να υποπτεύεται» — και η έννοια των λέξεων εν γένει</i>	47
<i>«Εγκληματική δραστηριότητα»</i>	48
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	49
ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ.....	51
<i>Εισαγωγή</i>	51
<i>Ευρωπαϊκή νομολογία</i>	52

<i>Συμπέρασμα</i>	53
ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	54
ΚΥΡΩΣΕΙΣ.....	55
<i>Εισαγωγή</i>	55
<i>Απαιτήσεις για τη διάπραξη αδικήματος</i>	56
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 — ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΩΡΩΝ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	58

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΧΡΗΣΤΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το παρόν εγχειρίδιο κατάρτισης (στο εξής: εγχειρίδιο χρήστη) εκπονήθηκε για δικηγόρους που συμμετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης σχετικά με τους κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (καταπολέμηση του ξεπλύματος μαύρου χρήματος, ΚΞΧ) και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ΧΤ) σε επίπεδο ΕΕ. Διατίθεται επίσης αντίστοιχο εγχειρίδιο (εγχειρίδιο εκπαιδευτή) για όσους παρέχουν την εν λόγω κατάρτιση.

Αμφότερα τα εγχειρίδια αποτελούν προϊόντα σύμβασης, η οποία ανατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Δικηγόρων (European Lawyers Foundation, ELF) και στο Συμβούλιο των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρώπης (Council of Bars and Law Societies of Europe, CCBE), με αντικείμενο την «Ανάπτυξη και οργάνωση της κατάρτισης των δικηγόρων σχετικά με τους κανόνες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ΚΞΧ) και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ΧΤ) σε επίπεδο ΕΕ» (σύμβαση υπηρεσιών JUST/2018/JACC/PR/CRIM/0185).

Στη συνέχεια περιγράφονται οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την προκήρυξη του διαγωνισμού:

«Ο γενικός στόχος της σύμβασης είναι η εκπαίδευση, η ευαισθητοποίηση και η προώθηση της διάδοσης μεταξύ των νομικών των βασικών αρχών και των εννοιών των κανόνων της ΕΕ για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Σκοπός της σύμβασης είναι να αναλύσει, να αξιολογήσει και να υποστηρίξει τις ανάγκες των νομικών αυξάνοντας την συνειδητοποίηση του ρόλου και των υποχρεώσεών τους όσον αφορά την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. νομιμοποίησης στο πλαίσιο της οδηγίας.

Ο συγκεκριμένος στόχος είναι το πρόγραμμα κατάρτισης να προσεγγίσει το μεγαλύτερο δυνατό κοινό των δικηγόρων σε ολόκληρη την Ένωση. Συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες κατάρτισης μπορούν να βοηθήσουν τους ενδιαφερόμενους δικηγόρους να απαντήσουν με ποιο τρόπο μπορούν καλύτερα:

- να έχουν πρόσβαση στις σχετικές υποχρεώσεις όσον αφορά την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και να τις κατανοούν, να προβληματιστούν σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι δικηγόροι και τα δικηγορικά γραφεία μπορούν να χρησιμοποιηθούν δολίως για ενέργειες νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας,*
- να προβληματιστούν σχετικά με τις πρακτικές που μπορούν να υιοθετήσουν οι δικηγόροι και τα δικηγορικά γραφεία στη συγκεκριμένη δικαιοδοσία τους και σύμφωνα με τους σχετικούς κανονισμούς, ώστε να διασφαλιστεί η τήρηση των υψηλότερων δεοντολογικών προτύπων του επαγγέλματος,*

- να εντοπίσουν το πρόβλημα που μπορεί να προκύψει κατά την ερμηνεία συγκεκριμένων διατάξεων υπό το πρίσμα υποθετικών και πραγματικών περιπτώσεων και ιδίως λόγω της συνέχειας των επιχειρηματικών σχέσεων τους με τους πελάτες τους και άλλων παραμέτρων.».

Πριν από την ανάπτυξη των εγχειριδίων κατάρτισης, η κοινοπραξία εταίρων προέβη σε αξιολόγηση των αναγκών κατάρτισης και ανέπτυξε στρατηγική κατάρτισης με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν σε ερωτηματολόγιο σχετικά με τις τρέχουσες πρακτικές κάθε κράτους μέλους όσον αφορά την κατάρτιση των δικηγόρων σχετικά με τους κανόνες ΚΕΧ/ΧΤ σε επίπεδο ΕΕ. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε και από τις 27 δικηγορικούς συλλόγους της ΕΕ που είναι μέλη του CCBE καθώς και από το Ηνωμένο Βασίλειο.

Αξίζει να υπενθυμιστεί το [ιστορικό των οδηγιών ΚΕΧ/ΧΤ](#), δεδομένου ότι οι οδηγίες αυτές έχουν αντίκτυπο στους δικηγόρους. Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας συνιστούν σοβαρές απειλές για τη ζωή και την κοινωνία και συνεπάγονται βία, τροφοδοτούν περαιτέρω εγκληματικές δραστηριότητες και απειλούν τα θεμέλια του κράτους δικαίου. Δεδομένου του ρόλου του δικηγόρου στην κοινωνία και των εγγενών επαγγελματικών και άλλων υποχρεώσεων και προτύπων, οι δικηγόροι πρέπει ανά πάσα στιγμή να ενεργούν με ακεραιότητα, να σέβονται το κράτος δικαίου και να μην εμπλέκονται σε καμία εγκληματική δραστηριότητα. Για τον λόγο αυτόν, οι δικηγόροι οφείλουν να έχουν διαρκώς επίγνωση της απειλής που συνιστούν οι εγκληματίες οι οποίοι επιδιώκουν να κάνουν κατάχρηση του νομικού επαγγέλματος κατά την άσκηση δραστηριοτήτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Οι δικηγόροι και τα δικηγορικά γραφεία πρέπει να μεριμνούν ώστε να γνωρίζουν και να συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις που υπέχουν στον τομέα της ΚΕΧ/ΧΤ, οι οποίες απορρέουν από:

- (i) τη βασική δεοντολογία του νομικού επαγγέλματος, συμπεριλαμβανομένης της θεμελιώδους υποχρέωσης να μην υποστηρίζουν ούτε να διευκολύνουν την εγκληματική δραστηριότητα, καθώς και από τις εθνικές νομοθεσίες που διέπονται από το ίδιο πνεύμα· και
- (ii) τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης.

Όλοι οι δικηγόροι της ΕΕ πρέπει να γνωρίζουν και να εκπαιδεύονται συνεχώς σχετικά τόσο με τις συναφείς νομικές και δεοντολογικές υποχρεώσεις που ισχύουν όσο και με τους κινδύνους που σχετίζονται με τον τομέα δικηγορίας τους και τους πελάτες τους. Και τούτο ειδικότερα επειδή οι δραστηριότητες των εγκληματιών στον τομέα της ΚΕΧ/ΧΤ εξελίσσονται ταχύτατα και σε διαρκή βάση ώστε να καθίστανται περισσότερο εξεζητημένες. Η ευαισθητοποίηση, η επαγρύπνηση, η αναγνώριση των προειδοποιητικών σημάτων (red flags) και η σύνεση αποτελούν τα καλύτερα εργαλεία του δικηγόρου για την αξιολόγηση καταστάσεων που ενδέχεται να εγείρουν ανησυχίες σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Σκοπός του παρόντος εγχειριδίου είναι να βοηθήσει τους δικηγόρους που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης στον τομέα της ΚΕΧ/ΧΤ να κατανοήσουν πλήρως την έκταση των

νομικών και δεοντολογικών υποχρεώσεων που υπέχουν καθώς και τον βαθμό στον οποίο είναι ευάλωτοι σε κινδύνους που συνδέονται με τη συμμετοχή σε δραστηριότητες ΚΞΧ/ΧΤ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας στον τομέα της ΚΞΧ/ΧΤ σε κάθε κράτος μέλος βασίζεται στην [τέταρτη οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες](#), όπως τροποποιήθηκε με την [πέμπτη οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης από παράνομες δραστηριότητες](#).

Το υλικό κατάρτισης που περιγράφεται συνοπτικά στο παρόν εγχειρίδιο ετοιμάζεται με βάση ό,τι ισχύει και είναι υποχρεωτικό για όλους τους δικηγόρους σε ολόκληρη την ΕΕ και, ως εκ τούτου, οι νομοθετικές παραπομπές θα αφορούν τις διατάξεις της τέταρτης οδηγίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, όπως τροποποιήθηκε με την πέμπτη οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, και όχι την εθνική νομοθεσία, με την οποία μπορεί να είναι περισσότερο εξοικειωμένοι πολλοί δικηγόροι.

Δεδομένου ότι η νομοθεσία στον τομέα της ΚΞΧ/ΧΤ θεσπίζεται σε εθνικό επίπεδο μέσω της εφαρμογής των οδηγιών, ενδέχεται να υπάρχουν διαφορές ως προς την εφαρμογή σε κάθε κράτος μέλος. Ωστόσο, όλα τα κράτη μέλη πρέπει —τουλάχιστον— να συμμορφώνονται με τις διατάξεις της οδηγίας. Το παρόν εγχειρίδιο σχεδιάστηκε κατά τρόπο τέτοιο ώστε να προσαρμόζεται εύκολα στα εθνικά πλαίσια των διαφόρων κρατών μελών. Αναμένεται ότι χάρη στις προσεκτικές παραπομπές του παρόντος εγχειριδίου στα άρθρα της τέταρτης οδηγίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (όπως τροποποιήθηκε) που αναφέρεται ανωτέρω, οι χρήστες θα μπορούν να προσδιορίζουν το τοπικό πλαίσιο. Κάθε φορά που γίνεται αναφορά στην τέταρτη οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, πρόκειται πάντα για την τροποποιημένη έκδοση από την πέμπτη οδηγία, η οποία αναφέρεται σε ολόκληρο το παρόν εγχειρίδιο ως «οδηγία».

Επιπλέον, θα πρέπει να λαμβάνονται επίσης υπόψη το πλαίσιο και το περιεχόμενο των εθνικών εκτιμήσεων κινδύνων, δεδομένου ότι οι συνθήκες που διέπουν τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες θα διαφέρουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Η ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης (FATF) τηρεί [αρχείο των εθνικών εκτιμήσεων κινδύνων](#). Δεδομένων αυτών των εθνικών διαφορών, οι εν λόγω εκτιμήσεις κινδύνων δεν αποτελούν μέρος του παρόντος εγχειριδίου χρήστη.

Οι διατάξεις της ΕΕ αποτελούν την πηγή των εθνικών διατάξεων εφαρμογής και σε περίπτωση οποιασδήποτε σύγκρουσης ως προς τις εφαρμοστέες διατάξεις, υπερισχύει η διάταξη της ΕΕ. Ένας από τους στόχους του παρόντος εγχειριδίου είναι να υπογραμμίσει το γεγονός ότι το καθεστώς ΚΞΧ/ΧΤ συνιστά ένα πλαίσιο ενωσιακού επιπέδου με κοινές υποχρεώσεις για τους δικηγόρους στην ΕΕ και να παράσχει ασφάλεια δικαίου επί του θέματος αυτού. Ωστόσο, το παρόν εγχειρίδιο πρέπει να χρησιμοποιείται σε συνδυασμό με την εθνική νομοθεσία, η οποία μπορεί, για παράδειγμα, να βαίνει πέραν των ελάχιστων προτύπων που καθορίζονται συχνά στην οδηγία.

Υπάρχουν τρεις δημοσιεύσεις που αποδείχθηκαν χρήσιμες για την εκπόνηση του παρόντος εγχειριδίου και των οποίων το υλικό χρησιμοποιήθηκε ως πηγή αναφοράς:

- (1) «[A lawyer's guide to detecting and preventing money laundering](#)» [Οδηγός δικηγόρων για τον εντοπισμό και την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες], που δημοσιεύθηκε από το CCBE, τον Διεθνή Δικηγορικό Σύλλογο (International Bar Association, IBA) και τον Αμερικανικό Δικηγορικό Σύλλογο (American Bar Association, ABA) το 2014.
- (2) «[Guidance for a risk-based approach for legal professionals](#)» [Εγγραφο καθοδήγησης σχετικά με την υιοθέτηση προσέγγισης βάσει κινδύνου για τους επαγγελματίες νομικούς], που δημοσιεύθηκε από την ομάδα χρηματοοικονομικής δράσης το 2019.
- (3) [Legal Sector Affinity Group Anti-Money Laundering Guidance for the Legal Sector](#) [Εγγραφο καθοδήγησης της ομάδας ενδιαφέροντος του νομικού τομέα σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες για τον νομικό τομέα], που δημοσιεύθηκε το 2020.

Και οι τρεις είναι πολύ χρήσιμες δημοσιεύσεις, παρά το γεγονός ότι οι δύο πρώτοι οδηγοί δημοσιεύθηκαν χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το ειδικό πλαίσιο της ισχύουσας ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Το κοινό στο οποίο απευθύνονται είναι οι δικηγόροι ανά τον κόσμο και διαλαμβάνουν βασικές αρχές. Επιπλέον, ο πρώτος οδηγός (CCBE-IBA-ABA) έχει καταστεί πλέον παρωχημένος τα τελευταία έτη και ορισμένες υποκείμενες περιστάσεις ενδέχεται να έχουν μεταβληθεί. Όσον αφορά τον οδηγό του Ηνωμένου Βασιλείου, δημοσιεύθηκε όταν το Ηνωμένο Βασίλειο βρισκόταν ακόμη σε μεταβατική περίοδο πριν από την αποχώρησή του από την ΕΕ.

ΟΡΙΣΜΟΙ

Η έννοια της ΚΕΧ/ΧΤ δεν μπορεί να γίνει κατανοητή εάν δεν γίνει αντιληπτός ο τρόπος με τον οποίο ορίζονται οι κύριες συνιστώσες της στην ενωσιακή νομοθεσία.

Τι είναι η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες;

Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας ορίζονται στην οδηγία μέσω μιας σειράς δραστηριοτήτων, οι οποίες παρατίθενται κατωτέρω:

Άρθρο 1

3. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, η ακόλουθη συμπεριφορά, όταν τελείται εκ προθέσεως, θεωρείται ως νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες:

α) η μετατροπή ή η μεταβίβαση περιουσίας, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της παράνομης προέλευσής της, ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε ενέχεται στη δραστηριότητα αυτή, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες της δραστηριότητάς του·

β) η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας όσον αφορά τη φύση, προέλευση, διάθεση ή διακίνηση περιουσίας ή τον τόπο στον οποίο αυτή ευρίσκεται, ή την κυριότητα επί περιουσίας ή εκ σχετικών με αυτή δικαιωμάτων, εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα·

γ) η απόκτηση, η κατοχή ή η χρήση περιουσίας εν γνώσει, κατά τον χρόνο της κτήσης, του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα ή από πράξη συμμετοχής σε εγκληματική δραστηριότητα·

δ) η συμμετοχή σε μια από τις πράξεις που αναφέρονται στα στοιχεία α), β) και γ), η σύσταση οργάνωσης για τη διάπραξη της, η απόπειρα διάπραξης, η υποβοήθηση, η υποκίνηση, η διευκόλυνση ή η παροχή συμβουλών σε τρίτο για τη διάπραξη της.

4. Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υπάρχει ακόμη και αν οι δραστηριότητες από τις οποίες προέρχεται η προς νομιμοποίηση περιουσία διεξήχθησαν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους ή στο έδαφος τρίτης χώρας.

5. Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ως «χρηματοδότηση της τρομοκρατίας» νοείται η παροχή ή συγκέντρωση κεφαλαίων, καθ' οιονδήποτε τρόπο, άμεσα ή έμμεσα, με την πρόθεση να χρησιμοποιηθούν ή εν γνώσει του γεγονότος ότι θα χρησιμοποιηθούν, στο σύνολό τους ή εν μέρει, για τη διάπραξη εγκλήματος κατά την έννοια των άρθρων 1 έως 4 της απόφασης-πλαϊσίου 2002/475/ΔΕΥ του Συμβουλίου.

6. Η γνώση, η πρόθεση ή ο σκοπός που απαιτούνται ως στοιχεία των πράξεων που αναφέρονται στις παραγράφους 3 και 5 μπορεί να συνάγονται από τα πραγματικά περιστατικά.

Το άρθρο 1 παράγραφος 3 στοιχείο δ) έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι ο δικηγόρος, ως σύμβουλος, πρέπει να αποφεύγει την παγίδα της υποβοήθησης, υποκίνησης ή διευκόλυνσης του αδικήματος. Ο δικηγόρος μπορεί και θα πρέπει να λαμβάνει ορισμένα μέτρα για να αποφύγει κάτι τέτοιο, όπως αναφέρεται στη συνέχεια.

Τι είναι η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας;

Η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 5 σύμφωνα με τα εγκλήματα που ορίζονται σε άλλη απόφαση της ΕΕ, την απόφαση-πλαϊσίο 2002/475/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Η εν λόγω απόφαση-πλαϊσίο τροποποιήθηκε με μεταγενέστερη απόφαση (2008/919/ΔΕΥ) και έχει πλέον αντικατασταθεί από την [οδηγία \(ΕΕ\) 2017/541](#) για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Ουσιαστικά, το τρομοκρατικό έγκλημα που αναφέρεται στο άρθρο 1 παράγραφος 5 αποτελεί συνδυασμό αντικειμενικών στοιχείων (π.χ. ανθρωποκτονία, σωματικές βλάβες, ομηρία, εκβίαση, διάπραξη επιθέσεων ή απειλή διάπραξης οποιουδήποτε από τα ανωτέρω) και υποκειμενικών στοιχείων (π.χ. πράξεις που διαπράττονται με στόχο τον σοβαρό εκφοβισμό ενός πληθυσμού, την αποσταθεροποίηση ή την καταστροφή των δομών μιας χώρας ή ενός διεθνούς οργανισμού ή την αποχή μιας κυβέρνησης από την εκτέλεση ενεργειών).

Ως χρηματοδότηση της τρομοκρατίας νοείται η παροχή ή η συγκέντρωση κεφαλαίων με σκοπό να χρησιμοποιηθούν για την τέλεση τρομοκρατικών πράξεων, είτε από τρομοκρατικές οργανώσεις είτε από άτομα που ενεργούν μεμονωμένα ή σε μικρά δίκτυα.

Οι δικηγόροι θα πρέπει να γνωρίζουν ότι η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας μπορεί να περιλαμβάνει κεφάλαια από νόμιμες ή παράνομες πηγές, οι οποίες εκτείνονται από τις προσωπικές δωρεές έως τα έσοδα από εγκληματική δραστηριότητα, όπως εμπορία ναρκωτικών, εκβίαση ή εμπορία ανθρώπων. Μπορεί επίσης να προέρχεται από κεφάλαια που συγκεντρώνονται μέσω της εκτροπής ή της εκμετάλλευσης φυσικών πόρων.

Στην πραγματικότητα, η απόκρυψη του προορισμού νόμιμων κεφαλαίων που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν για εγκληματικούς σκοπούς συνιστά αντίστροφη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

Καλύπτονται οι δικηγόροι από το καθεστώς ΚΕΧ/ΧΤ της ΕΕ και, εάν ναι, για ποιες δραστηριότητες;

Στο άρθρο 2 της οδηγίας αναφέρεται ρητά ότι η οδηγία εφαρμόζεται στους ελεύθερους επαγγελματίες νομικούς. Γίνεται επίσης αναφορά στις συγκεκριμένες δραστηριότητες που καλύπτονται από την οδηγία [άρθρο 2 παράγραφος 1 σημείο 3 στοιχείο β)].

Άρθρο 2

1. Η παρούσα οδηγία εφαρμόζεται στις ακόλουθες υπόχρεες οντότητες:

...

3. στα ακόλουθα φυσικά ή νομικά πρόσωπα κατά την άσκηση των επαγγελματικών τους δραστηριοτήτων:

α) ελεγκτές, εξωτερικούς λογιστές και φορολογικούς συμβούλους, και κάθε άλλο πρόσωπο που δεσμεύεται να παρέχει, είτε άμεσα είτε μέσω άλλων προσώπων με τα οποία το εν λόγω άλλο πρόσωπο συνδέεται, υλική βοήθεια, συνδρομή ή συμβουλές σχετικά με φορολογικά θέματα, ως κύρια επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα·

β) συμβολαιογράφους και άλλους ελεύθερους επαγγελματίες νομικούς, όταν συμμετέχουν, είτε ενεργώντας εξ ονόματος και για λογαριασμό των πελατών τους στο πλαίσιο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών ή συναλλαγών επί ακινήτων είτε βοηθώντας στον σχεδιασμό ή στη διενέργεια συναλλαγών για τους πελάτες τους σχετικά με:

(i) την αγορά και πώληση ακινήτων ή επιχειρήσεων·

(ii) τη διαχείριση χρημάτων, τίτλων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων των πελατών τους·

(iii) το άνοιγμα ή τη διαχείριση τραπεζικών λογαριασμών, λογαριασμών ταμιευτηρίου ή λογαριασμών τίτλων·

(iv) την οργάνωση των εισφορών των αναγκάων για τη σύσταση, λειτουργία ή διοίκηση εταιρειών·

(v) τη σύσταση, λειτουργία ή διοίκηση εταιρειών καταπιστευματικής διαχείρισης (trust), επιχειρήσεων, ιδρυμάτων ή ανάλογων σχημάτων·

Επομένως, οι «ελεύθεροι επαγγελματίες νομικοί» που ασκούν τις δραστηριότητες που απαριθμούνται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 σημείο 3 στοιχείο β) i) έως ν) ανωτέρω, οι οποίες θεωρείται ότι ενέχουν κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καλύπτονται από τα καθήκοντα που αναφέρονται στην οδηγία, δηλαδή αυτό σημαίνει ότι οι δικηγόροι που εκτελούν αποκλειστικά εργασίες που δεν απαριθμούνται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 σημείο 3 στοιχείο β) i) – (v), όπως δικαστικές διαφορές ή ενδεχομένως εργασίες ορισμένων δικηγόρων με έμμισθη εντολή ή δικηγόρων που εργάζονται για δημόσιες αρχές, δεν θα καλύπτονται από τα καθήκοντα της οδηγίας. Για παράδειγμα, ένας δικηγόρος με έμμισθη εντολή μπορεί να εργάζεται για μια τράπεζα και η τράπεζα αυτή είναι η ίδια η υπόχρεη οντότητα.

Υπάρχουν και άλλα επαγγέλματα που δεν περιλαμβάνονται στον ανωτέρω ορισμό, αλλά καλύπτονται επίσης από τις υποχρεώσεις της οδηγίας βάσει του άρθρου 2, όπως οι φορολογικοί σύμβουλοι «και κάθε άλλο πρόσωπο που δεσμεύεται να παρέχει, είτε άμεσα είτε μέσω άλλων προσώπων με τα οποία το εν λόγω άλλο πρόσωπο συνδέεται, υλική βοήθεια, συνδρομή ή συμβουλές σχετικά με φορολογικά θέματα, ως κύρια επιχειρηματική ή επαγγελματική δραστηριότητα» καθώς και φορείς παροχής υπηρεσιών σε εταιρείες καταπιστευματικής διαχείρισης ή επιχειρήσεις. Ο δικηγόρος που παρέχει υπηρεσίες αυτού του είδους περιλαμβάνεται εξίσου στις υποχρεώσεις της οδηγίας.

Ο δικηγόρος που απασχολείται από νομική οντότητα καλύπτεται συγκεκριμένα από το άρθρο 46 παράγραφος 1 της οδηγίας, η οποία ορίζει ότι, στην περίπτωση αυτή, η νομική οντότητα υπόκειται στις υποχρεώσεις της οδηγίας:

Άρθρο 46 παράγραφος 1

Όταν φυσικό πρόσωπο, εμπύπτον σε οποιαδήποτε από τις κατηγορίες που προβλέπονται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 σημείο 3, αναλαμβάνει επαγγελματική δραστηριότητα ως υπάλληλος νομικού προσώπου, οι δυνάμει του παρόντος τμήματος υποχρεώσεις βαρύνουν το νομικό πρόσωπο και όχι το φυσικό.

Περαιτέρω ορισμοί συγκεκριμένων διατάξεων στον τομέα της ΚΕΧ/ΧΤ παρέχονται, κατά περίπτωση, στη συνέχεια του κειμένου.

ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΒΑΣΕΙ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Γενικά

Τα καθήκοντα του δικηγόρου στο πλαίσιο της τέταρτης οδηγίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υπόκεινται σε προσέγγιση βάσει κινδύνου, η οποία αποτελεί σημαντική αρχή στο πλαίσιο της νομοθεσίας της ΕΕ για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, δεδομένου ότι καθορίζει το πεδίο εφαρμογής και την έκταση των απαιτούμενων δραστηριοτήτων.

Ουσιαστικά, η προσέγγιση βάσει κινδύνου σημαίνει ότι οι δικηγόροι θα πρέπει να εντοπίζουν, να εκτιμούν και να κατανοούν τους κινδύνους ΞΧ/ΧΤ στους οποίους εκτίθενται και —με βάση τους εντοπισθέντες κινδύνους και την έκτασή τους— να λαμβάνουν τα απαιτούμενα μέτρα ΚΞΧ/ΧΤ με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο για τον μετριασμό και τη διαχείριση των κινδύνων. Εν συντομία, θα πρέπει να υπάρχει στοχευμένη προσέγγιση, η οποία θα επικεντρώνεται στο πού βρίσκεται ο κίνδυνος.

Η προσέγγιση αυτή καθιστά εφικτή:

- την κατανομή των πόρων εκεί όπου οι κίνδυνοι είναι υψηλότεροι·
- την ελαχιστοποίηση του κόστους συμμόρφωσης και των επιβαρύνσεων για τους πελάτες·
- τη μεγαλύτερη ευελιξία για την αντιμετώπιση αναδυόμενων κινδύνων καθώς αλλάζουν οι μέθοδοι ΞΧ/ΧΤ.

Η σχετική βασική διάταξη της οδηγίας είναι το άρθρο 8:

Άρθρο 8

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι υπόχρεες οντότητες λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εντοπίζουν και να εκτιμούν τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που διατρέχουν, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων αυτών που σχετίζονται με τους πελάτες τους, τις χώρες ή τις γεωγραφικές περιοχές, τα προϊόντα, τις υπηρεσίες, τις συναλλαγές ή τους διαύλους παροχής τραπεζικών υπηρεσιών. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να είναι ανάλογα προς τη φύση και το μέγεθος των υπόχρεων οντοτήτων.

2. Οι εκτιμήσεις κινδύνων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 τεκμηριώνονται, επικαιροποιούνται και τίθενται στη διάθεση των ενδιαφερόμενων αρμόδιων αρχών και των σχετικών αυτορρυθμιζόμενων φορέων. Οι αρμόδιες αρχές δύνανται να αποφασίσουν ότι δεν χρειάζονται επιμέρους τεκμηριωμένες εκτιμήσεις κινδύνων όταν οι εγγενείς στον τομέα συγκεκριμένοι κίνδυνοι είναι σαφείς και κατανοητοί.

3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι υπόχρεες οντότητες διαθέτουν πολιτικές, ελέγχους και διαδικασίες ώστε να μετριάσουν και να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας

που εντοπίζονται σε επίπεδο Ένωσης, σε επίπεδο κρατών μελών καθώς και στο επίπεδο των υπόχρεων οντοτήτων. Οι εν λόγω πολιτικές, οι έλεγχοι και οι διαδικασίες είναι ανάλογες προς τη φύση και το μέγεθος των εν λόγω υπόχρεων οντοτήτων.

4. Οι πολιτικές, οι έλεγχοι και οι διαδικασίες που αναφέρονται στην παράγραφο 3 περιλαμβάνουν:

α) τη διαμόρφωση εσωτερικών πολιτικών, ελέγχων και διαδικασιών, όπως υποδείγματα πρακτικών διαχείρισης κινδύνου, δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη, υποβολή αναφορών, τήρηση αρχείων, εσωτερικό έλεγχο, διαχείριση της συμμόρφωσης, συμπεριλαμβανομένου, όπου ενδείκνυται λόγω του μεγέθους και της φύσης της δραστηριότητας, του διορισμού υπευθύνου για τον έλεγχο της συμμόρφωσης σε επίπεδο διοίκησης, και έλεγχο της ασφάλειας («screening») των εργαζομένων·

β) όταν ενδείκνυται λόγω του μεγέθους και της φύσης των δραστηριοτήτων, μια ανεξάρτητη υπηρεσία ελέγχου για την εξακρίβωση των εσωτερικών πολιτικών, ελέγχων και διαδικασιών που αναφέρονται στο στοιχείο α).

5. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τις υπόχρεες οντότητες να λαμβάνουν έγκριση από τα ανώτερα διοικητικά στελέχη τους για τις πολιτικές, τους ελέγχους και τις διαδικασίες που εφαρμόζουν, να παρακολουθούν δε και, όπου ενδείκνυται, να ενισχύουν τα μέτρα που έχουν ληφθεί.

Οι συνέπειες της διάταξης αυτής είναι ότι οι δικηγόροι πρέπει:

- να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να εντοπίζουν, να εκτιμούν και να κατανοούν τους κινδύνους ΚΕΧ/ΧΤ που διατρέχουν τα δικά τους δικηγορικά γραφεία· και
- να διαθέτουν τεκμηριωμένες πολιτικές, ελέγχους και διαδικασίες που παρέχουν στο δικηγορικό γραφείο τη δυνατότητα να διαχειρίζεται, να παρακολουθεί και να μετριάξει με αποτελεσματικό τρόπο τους διάφορους κινδύνους που έχουν εντοπιστεί, καλύπτοντας τουλάχιστον τα στοιχεία που απαριθμούνται στο άρθρο 8 παράγραφος 4 στοιχείο α).

Η εκτίμηση κινδύνων θα πρέπει να διενεργείται όχι μόνο στο επίπεδο του δικηγορικού γραφείου συνολικά, αλλά και στο επίπεδο κάθε πελάτη και κάθε ζητήματος που εγείρει ο εκάστοτε πελάτης. Όσον αφορά το δικηγορικό γραφείο συνολικά, στοιχεία όπως τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των πελατών και το είδος υπηρεσιών του δικηγορικού γραφείου αποτελούν τυπικούς παράγοντες κινδύνου, και θα πρέπει να διενεργείται επανεξέταση των κινδύνων όταν οι εν λόγω παράγοντες μεταβάλλονται ουσιαστικά.

Η τήρηση αρχείων είναι πολύ σημαντική καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ΚΕΧ/ΧΤ: θα πρέπει να τηρούνται αρχεία των προαναφερόμενων πολιτικών και διαδικασιών, των αποφάσεων που λαμβάνονται, των υπονοιών και των γνωστοποιήσεων καθώς και των σχετικών εγγράφων και συζητήσεων.

Το άρθρο 46 παράγραφος 1 της οδηγίας καθορίζει περαιτέρω καθήκοντα για τα κράτη μέλη σε σχέση με το προσωπικό που απασχολείται στο δικηγορικό γραφείο — πρέπει να λαμβάνουν γνώση των πολιτικών του γραφείου, μεταξύ άλλων όσον αφορά την προστασία των δεδομένων, και να διαθέτουν κατάρτιση στον τομέα της ΚΕΧ/ΧΤ.

Άρθρο 46

1. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τις υπόχρεες οντότητες να λαμβάνουν μέτρα ανάλογα προς τους κινδύνους, τη φύση και το μέγεθός τους, ώστε οι υπάλληλοί τους να λάβουν γνώση των διατάξεων που έχουν θεσπιστεί δυνάμει της παρούσας οδηγίας, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών απαιτήσεων για την προστασία των δεδομένων.

Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, τη συμμετοχή των υπαλλήλων σε ειδικά τρέχοντα προγράμματα κατάρτισης, τα οποία τους εκπαιδεύουν να εντοπίζουν τις δραστηριότητες που τυχόν συνδέονται με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και τους διδάσκουν να ενεργούν σωστά σε παρόμοιες περιπτώσεις.

Οι δικηγόροι μπορούν να εφαρμόζουν αποτελεσματικά την προσέγγιση βάσει κινδύνου χρησιμοποιώντας ορισμένες διαδικασίες/ Όλα αυτά τα στοιχεία επεξηγούνται λεπτομερέστερα στις σελίδες που ακολουθούν, αλλά μπορούν εν γένει να συνοψιστούν στα ακόλουθα σημεία:

Παράδειγμα

Διαδικασία αποδοχής εντολής

- Έγκαιρη εξακρίβωση και επαλήθευση της ταυτότητας κάθε πελάτη (ιδίως σε περίπτωση αλλαγής της ταυτότητας του πελάτη).
- Εξακρίβωση της ταυτότητας και λήψη εύλογων μέτρων για την επαλήθευση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου.
- Κατανόηση των περιστάσεων και της επιχειρηματικής δραστηριότητας του πελάτη, ανάλογα με τη φύση, το πεδίο εφαρμογής και το χρονοδιάγραμμα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να ληφθούν από τον πελάτη κατά τη συνήθη διαδικασία αποδοχής της εντολής.

Εξέταση της ανάληψης της υπόθεσης του πελάτη

- Μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας αποδοχής εντολής, εξετάζεται αν υπάρχει κίνδυνος για τον δικηγόρο να διαπράξει το ουσιαστικό αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες βοηθώντας τον πελάτη.
- Διενεργείται εκτίμηση κινδύνου όσον αφορά την ύπαρξη τυχόν προειδοποιητικών σημάτων και ζητούνται διευκρινίσεις από τον πελάτη, μεταξύ άλλων για την επαλήθευση της ταυτότητας, προκειμένου να αποφασιστεί αν θα προχωρήσει, ή αν θα συνεχιστεί, η ανάθεση καθηκόντων.

Συνεχής παρακολούθηση του πελάτη

- Συνεχής παρακολούθηση του προφίλ του πελάτη για ενδείξεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ιδίως εάν ο πελάτης είναι πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο (ΠΕΠ) ή προέρχεται από χώρα υψηλότερου κινδύνου.
- Υιοθέτηση της προσέγγισης βάσει κινδύνου για την εκτίμηση των κινδύνων νομιμοποίησης

εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας ανά πελάτη, είδος νομικής υπηρεσίας, κεφάλαια και επιλογή δικηγόρου από τον πελάτη.

Τρόπος διενέργειας εκτίμησης κινδύνων

Κατά τη διενέργεια εκτίμησης κινδύνων για δικηγορικό γραφείο, συνιστάται στους δικηγόρους να λαμβάνουν υπόψη τα εξής:

- τις πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που καθίστανται διαθέσιμες από την εθνική εποπτική αρχή βάσει της δικής της εκτίμησης κινδύνων·
- τους παράγοντες κινδύνου που αφορούν:
  - τους πελάτες, όπως το αν το δικηγορικό γραφείο έχει σταθερή πελατειακή βάση (μικρότερη πιθανότητα κινδύνου) ή υψηλό ποσοστό εναλλαγής πελατών (μεγαλύτερη πιθανότητα κινδύνου)· σε ποιους τομείς δραστηριοποιούνται (για παράδειγμα, ο κλάδος των ακινήτων ή των όπλων μπορεί να ενέχει μεγαλύτερη πιθανότητα κινδύνου)· και πελάτες με επιχειρηματική δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται από υψηλό κύκλο εργασιών σε μετρητά (μεγαλύτερη πιθανότητα κινδύνου)·
  - τις χώρες ή τις περιφέρειες στις οποίες δραστηριοποιείται το δικηγορικό γραφείο — βλ. ενότητα σχετικά με τις τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου κατωτέρω·
  - προϊόντα ή υπηρεσίες, όπως το αν το δικηγορικό γραφείο παρέχει βοήθεια σε πελάτες για συναλλαγές επί ακινήτων, τη δημιουργία ή τη διαχείριση καταπιστευμάτων, εταιρειών και φιλανθρωπικών οργανώσεων (όλα ενέχουν μεγαλύτερη πιθανότητα κινδύνου)·
  - συναλλαγές — βλ. παραδείγματα στο προηγούμενο σημείο·
  - διαύλους παράδοσης, όπως πληρωμές τοις μετρητοίς·
- τη φύση τυχόν ζητημάτων που έχουν ανακύψει από προηγούμενες αναφορές ύποπτων συναλλαγών που υποβλήθηκαν από το δικηγορικό γραφείο·
- συνεκτίμηση:
  - της εθνικής εκτίμησης κινδύνων, των αμοιβαίων εκτιμήσεων της FATF ή δημόσια διαθέσιμου υλικού όσον αφορά τους κινδύνους στις χώρες στις οποίες δραστηριοποιείται το δικηγορικό γραφείο·
  - της υπερεθνικής εκτίμησης των κινδύνων της ΕΕ·
  - οποιουδήποτε άλλου υλικού, π.χ. άρθρα στον Τύπο στα οποία επισημαίνονται ζητήματα που ενδέχεται να έχουν ανακύψει σε συγκεκριμένες δικαιοδοσίες.

Μετά την εκτίμηση των κινδύνων, οι προσπάθειες θα πρέπει να προσανατολίζονται προς ελαφρυντικούς παράγοντες ή εύλογους ελέγχους που μπορούν να εφαρμοστούν για τη διαχείριση των κινδύνων και τη μείωση της σημασίας τους σε αναλογικό και αποδεκτό επίπεδο, όπου είναι δυνατόν (είναι προφανές ότι εάν δεν μπορούν να μειωθούν σε τέτοιο επίπεδο, ο δικηγόρος θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να μην προχωρήσει στην εξέταση του ζητήματος). Υπάρχουν διάφοροι πιθανοί ελαφρυντικοί παράγοντες που πρέπει να θεωρούνται πολιτικές σε κατάλληλες περιπτώσεις, όπως για παράδειγμα:

- διερεύνηση της προέλευσης των κεφαλαίων σε περιπτώσεις υψηλότερου κινδύνου·
- απαγόρευση της χρήσης του λογαριασμού πελάτη του δικηγορικού γραφείου χωρίς την παροχή νομικών υπηρεσιών·
- περιορισμός των πληρωμών τοις μετρητοίς, για παράδειγμα πάνω από ένα ορισμένο όριο τόσο στο γραφείο όσο και στον τραπεζικό λογαριασμό·
- ενημέρωση σχετικά με αναδυόμενα ζητήματα·
- διενέργεια περαιτέρω έρευνας εάν ένας πελάτης ζητήσει απλώς από το δικηγορικό γραφείο να αναλάβει τις πρακτικές πτυχές της σύστασης νομικής οντότητας, χωρίς να ζητήσει νομικές συμβουλές σχετικά με την καταλληλότητα της δομής της οντότητας.

Ωστόσο, η εκτίμηση κινδύνων για το δικηγορικό γραφείο συνολικά είναι διαφορετική από την εκτίμηση κινδύνων για μια συγκεκριμένη περίπτωση. Ανεξάρτητα από την εκτίμηση κινδύνων για το δικηγορικό γραφείο, κάθε χωριστή συναλλαγή που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 παράγραφος 1 σημείο 3 στοιχείο β) i) έως ν) της οδηγίας, όπως αναφέρονται ανωτέρω, θα πρέπει επίσης να αξιολογείται βάσει κινδύνου, λαμβανομένων υπόψη των ακόλουθων στοιχείων:

- του σκοπού ενός λογαριασμού ή μιας επιχειρηματικής σχέσης·
- του μεγέθους των συναλλαγών που πραγματοποιεί ο πελάτης·
- της κανονικότητας ή της διάρκειας της επιχειρηματικής σχέσης.

Πολλοί από τους κινδύνους που έχουν προκύψει κατά τη σχετική εκτίμηση για το δικηγορικό γραφείο συνολικά ενδέχεται να είναι σημαντικοί για συγκεκριμένη συναλλαγή, οπότε στην περίπτωση αυτή, δεν πρέπει να επαναλαμβάνονται.

Κατά γενικό κανόνα, η συμμετοχή των εντολοδόχων και των διευθυντικών στελεχών των δικηγορικών γραφείων (ανεξαρτήτως μεγέθους) στον τομέα ΚΞΧ/ΧΤ αποτελεί σημαντική πτυχή της εφαρμογής της προσέγγισης βάσει κινδύνου, δεδομένου ότι η εν λόγω συμμετοχή ενισχύει την καλλιέργεια νοοτροπίας συμμόρφωσης, διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτόν ότι το προσωπικό τηρεί τις πολιτικές, τις διαδικασίες και τις διεργασίες για την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων.

Μέγεθος του δικηγορικού γραφείου

Οι δικηγόροι που ασκούν δικηγορία σε μικρά δικηγορικά γραφεία ή κατά μόνος ενδέχεται να

χρειάζονται διαφορετική προσέγγιση όσον αφορά την αξιολόγηση των δικηγορικών τους γραφείων βάσει κινδύνου, δεδομένου ότι είναι πιθανό να διαθέτουν λιγότερους πόρους απ' ό,τι οι πολύ μεγαλύτερα γραφεία.

Θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι πόροι που μπορούν ευλόγως να διατεθούν για την εφαρμογή και τη διαχείριση δεόντως ανεπτυγμένης εκτίμησης κινδύνων.

Δεν αναμένεται συνήθως από επαγγελματία νομικό που ασκεί δικηγορία κατά μόνας να αφιερώνει επίπεδο πόρων ισοδύναμο με εκείνο που διαθέτει ένα μεγαλύτερο γραφείο· αντιθέτως, ο δικηγόρος που ασκεί δικηγορία κατά μόνας αναμένεται να αναπτύξει κατάλληλα συστήματα και ελέγχους, με εκτίμηση ανάλογη προς το πεδίο εφαρμογής και τη φύση του δικηγορικού γραφείου και των πελατών του.

Δεν μπορεί να αναμένεται γενικότερα από μικρά γραφεία που εξυπηρετούν κυρίως πελάτες χαμηλού κινδύνου με τοπική έδρα να αφιερώνουν σημαντικό χρόνο στη διενέργεια εκτιμήσεων κινδύνων.

Μπορεί να είναι πιο εύλογο οι νομικοί που ασκούν δικηγορία κατά μόνας να βασίζονται, για τη διενέργεια εκτίμησης κινδύνων, σε δημόσια διαθέσιμα αρχεία και σε πληροφορίες που παρέχονται από τον πελάτη από ό,τι ένα μεγάλο δικηγορικό γραφείο με ευρεία πελατειακή βάση και διαφορετικά προφίλ κινδύνου.

Ωστόσο, όταν η πηγή είναι δημόσιο μητρώο ή ο πελάτης προέρχεται από τον δημόσιο τομέα, υπάρχει πάντα πιθανός κίνδυνος για την ορθότητα των πληροφοριών. Οι νομικοί που ασκούν δικηγορία κατά μόνας ή τα μικρά δικηγορικά γραφεία μπορεί να θεωρούνται επίσης από τους εγκληματίες ευκολότερος στόχος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες απ' ό,τι τα μεγάλα δικηγορικά γραφεία. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι επαγγελματίες νομικοί σε πολλές δικαιοδοσίες και δικηγορικά γραφεία υποχρεούνται να διενεργούν εκτίμηση κινδύνων τόσο για τους γενικούς κινδύνους του δικηγορικού τους γραφείου όσο και για όλους τους νέους πελάτες και τους υφιστάμενους πελάτες που διενεργούν εφάπαξ συγκεκριμένες συναλλαγές. Πρέπει να δίνεται έμφαση στη διενέργεια αξιολόγησης βάσει κινδύνου.

Για παράδειγμα, όσον αφορά το μέγεθος του γραφείου, ένας σημαντικός παράγοντας που πρέπει να εξετάζεται είναι αν τόσο ο πελάτης όσο και οι προτεινόμενες εργασίες θα ήταν ασυνήθιστου, επικίνδυνου ή ύποπτου χαρακτήρα για τον συγκεκριμένο επαγγελματία νομικό. Ο παράγοντας αυτός πρέπει να εξετάζεται στο πλαίσιο τόσο της άσκησης του νομικού επαγγέλματος όσο και των νομικών, επαγγελματικών και δεοντολογικών υποχρεώσεων στη δικαιοδοσία ή στις δικαιοδοσίες του εκάστοτε δικηγορικού γραφείου.

ΔΕΟΥΣΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΕΛΑΤΗ

Εισαγωγή

Η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη περιλαμβάνει τις ακόλουθες δραστηριότητες (οι οποίες αναλύονται περαιτέρω στη συνέχεια), με γνώμονα το γεγονός ότι μπορείτε να εντοπίσετε καλύτερα ύποπτες συναλλαγές εάν γνωρίζετε τον πελάτη σας και κατανοείτε το σκεπτικό στο οποίο βασίζονται οι οδηγίες που σας δίνουν:

- πρέπει να εξακριβώσετε την ταυτότητα του πελάτη και να την επαληθεύσετε, εκτός εάν η ταυτότητα του πελάτη σας είναι ήδη γνωστή·
- πρέπει να προσδιορίσετε πού υπάρχει πραγματικός δικαιούχος, ο οποίος δεν είναι ο πελάτης, και να λάβετε εύλογα μέτρα για την επαλήθευση της ταυτότητας· και
- πρέπει να αξιολογήσετε και, κατά περίπτωση, να συλλέξετε πληροφορίες για τον σκοπό και τη σκοπούμενη φύση της επιχειρηματικής σχέσης ή της περιστασιακής συναλλαγής.

Οι περιστάσεις στις οποίες πρέπει να ασκείται δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη απαριθμούνται στο άρθρο 11 της οδηγίας:

Άρθρο 11

Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι υπόχρεες οντότητες να εφαρμόζουν τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη στις εξής περιστάσεις:

- α) όταν συνάπτουν επιχειρηματικές σχέσεις·*
- β) όταν πραγματοποιούν περιστασιακή συναλλαγή που:*
  - (i) ανέρχεται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 15 000 EUR είτε η συναλλαγή αυτή πραγματοποιείται με μία και μόνη πράξη είτε με περισσότερες της μιας πράξεις που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους, ή*
  - (ii) αποτελεί μεταφορά χρηματικών ποσών όπως ορίζεται στο άρθρο 3 σημείο 9 του κανονισμού (ΕΕ) 2015/847 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (12) άνω των 1 000 EUR·*
- γ) για πρόσωπα που εμπορεύονται αγαθά, όταν διενεργούν περιστασιακές συναλλαγές σε μετρητά που ανέρχονται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 10 000 EUR, είτε η συναλλαγή πραγματοποιείται με μία και μόνη πράξη είτε με περισσότερες της μιας πράξεις που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους·*
- δ) για παρόχους υπηρεσιών τυχερών παιχνιδιών, κατά την είσπραξη των κερδών, κατά την κατάθεση του στοιχήματος ή και στις δύο περιπτώσεις, όταν πραγματοποιούν συναλλαγές που ανέρχονται σε ποσό ίσο ή μεγαλύτερο των 2 000 EUR, είτε η συναλλαγή πραγματοποιείται με μία και μόνη πράξη είτε με περισσότερες της μιας πράξεις που φαίνεται να συνδέονται μεταξύ τους·*
- ε) όταν υπάρχει υπόνοια νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε παρέκκλιση, εξαίρεση ή κατώτατο όριο·*
- στ) όταν υπάρχουν αμφιβολίες για την ακρίβεια ή την επάρκεια των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν ήδη για την εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη.*

Η πλήρης περιγραφή των μέτρων δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη περιλαμβάνεται στο άρθρο 13:

Άρθρο 13

1. Τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη περιλαμβάνουν:

α) την εξακρίβωση και την επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη βάσει εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών από αξιόπιστη και ανεξάρτητη πηγή, συμπεριλαμβανομένων, όπου υπάρχουν, μέσω ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, σχετικών υπηρεσιών εμπιστοσύνης όπως ορίζονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 910/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (14) ή οποιασδήποτε άλλης ασφαλούς, εξ αποστάσεως ή ηλεκτρονικής, διαδικασίας ταυτοποίησης που ρυθμίζεται, αναγνωρίζεται, εγκρίνεται ή γίνεται δεκτή από την αρμόδια αρχή·

β) την εξακρίβωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου και τη λήψη εύλογων μέτρων για την επαλήθευση της ταυτότητάς του, ώστε η υπόχρεη οντότητα να έχει τη βεβαιότητα ότι γνωρίζει τον πραγματικό δικαιούχο· όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, τις εταιρείες καταπιστευματικής διαχείρισης, τις εταιρείες, τα ιδρύματα και τα παρεμφερή νομικά μορφώματα, τη λήψη εύλογων μέτρων για να γίνει κατανοητή η διάρθρωση της κυριότητας και του ελέγχου του πελάτη. Σε περίπτωση που ο πραγματικός δικαιούχος που προσδιορίζεται είναι το ανώτατο διοικητικό στέλεχος που αναφέρεται στο άρθρο 3 παράγραφος 6 στοιχείο α) σημείο ii), οι υπόχρεες οντότητες λαμβάνουν τα αναγκαία εύλογα μέτρα για την εξακρίβωση της ταυτότητας του φυσικού προσώπου που κατέχει τη θέση του ανώτατου διοικητικού στελέχους και τηρούν αρχείο με τις δράσεις που αναλήφθηκαν, καθώς και τις ενδεχόμενες δυσκολίες που διαπιστώθηκαν κατά τη διαδικασία επαλήθευσης·

γ) την αξιολόγηση και, ανάλογα με την περίπτωση, τη συλλογή πληροφοριών για τον σκοπό και τη σκοπούμενη φύση της επιχειρηματικής σχέσης·

δ) την άσκηση συνεχούς εποπτείας όσον αφορά την επιχειρηματική σχέση, με ενδελεχή εξέταση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια αυτής της σχέσης, προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι οι συναλλαγές που διενεργούνται συνάδουν με τις γνώσεις της υπόχρεης οντότητας σχετικά με τον πελάτη, την επιχείρηση και το προφίλ του κινδύνου, και, εφόσον απαιτείται, σχετικά με την προέλευση των χρηματικών ποσών, καθώς και τη διασφάλιση της τήρησης ενημερωμένων εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών.

Κατά την εφαρμογή των μέτρων των στοιχείων α) και β) του πρώτου εδαφίου, οι υπόχρεες οντότητες επαληθεύουν επίσης ότι κάθε πρόσωπο που σκοπεύει να ενεργήσει για λογαριασμό του πελάτη έχει πράγματι εξουσιοδοτηθεί σχετικά, καθώς και εξακριβώνουν και επαληθεύουν την ταυτότητα του προσώπου αυτού.

Το τελευταίο στοιχείο που πρέπει να αναφερθεί στο πλαίσιο αυτό είναι ότι η «επιχειρηματική σχέση» ορίζεται στο άρθρο 3, σημείο 13, της οδηγίας ως εξής:

Άρθρο 3

13) ως «επιχειρηματική σχέση» νοείται η επιχειρηματική, επαγγελματική ή εμπορική σχέση η οποία συνδέεται με τις επαγγελματικές δραστηριότητες των υπόχρεων οντοτήτων και η οποία αναμένεται, κατά τον χρόνο σύναψης της επαφής, ότι θα έχει κάποια διάρκεια·

Χρόνος

Το άρθρο 11 καθιστά σαφές ότι η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη πρέπει να διενεργείται είτε κατά τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης είτε κατά την πραγματοποίηση ορισμένων περιστασιακών και καθορισμένων συναλλαγών. Στο άρθρο 14 διευκρινίζεται ότι η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη πρέπει να διενεργείται πριν από τη σύναψη επιχειρηματικής σχέσης ή την πραγματοποίηση της συναλλαγής, μολονότι τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν να ολοκληρώνεται η επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη και του πραγματικού δικαιούχου κατά τη διάρκεια της σύναψης επιχειρηματικής σχέσης, εφόσον αυτό απαιτείται για να μη διακοπεί η ομαλή διεξαγωγή των δραστηριοτήτων και εφόσον ο κίνδυνος νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας είναι μικρός — σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, το συντομότερο δυνατόν.

Δεν προβλέπεται υποχρέωση διενέργειας δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη για προκαταβολές έναντι νομικών υπηρεσιών που αφορούν δραστηριότητες οι οποίες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας. Ωστόσο, πολλά δικηγορικά γραφεία διενεργούν δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη για όλους τους νέους πελάτες, ανεξάρτητα από τη φύση του θέματος. Με τον τρόπο αυτόν, οι πελάτες μεταβαίνουν ευκολότερα από τις μη ρυθμιζόμενες δραστηριότητες ενός δικηγορικού γραφείου σε ρυθμιζόμενες δραστηριότητες, ενώ μειώνεται παράλληλα και η επιβάρυνση για τα δικηγορικά γραφεία όσον αφορά τη συνεχή παρακολούθηση της μετάβασης μεταξύ της περιστασιακής συναλλαγής και της επιχειρηματικής σχέσης.

Προβλέπεται ειδική χρονική εξαίρεση για τους δικηγόρους όσον αφορά τη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη, η οποία περιέχεται στο άρθρο 14 παράγραφος 4:

Άρθρο 14

4. Όταν η υπόχρεη οντότητα δεν μπορεί να συμμορφωθεί προς τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη που ορίζονται στο άρθρο 13 παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο στοιχεία α), β) ή γ), τα κράτη μέλη απαιτούν να μην μπορεί να πραγματοποιήσει συναλλαγή μέσω τραπεζικού λογαριασμού, να συνάψει επιχειρηματική σχέση ή να πραγματοποιήσει τη συναλλαγή, περατώνουν δε την επιχειρηματική σχέση και εξετάζουν το ενδεχόμενο υποβολής αναφοράς για ύποπτη συναλλαγή στη ΜΧΠ σε σχέση με τον πελάτη σύμφωνα με το άρθρο 33.

Τα κράτη μέλη δεν εφαρμόζουν το πρώτο εδάφιο σε συμβολαιογράφους, άλλους ελεύθερους επαγγελματίες νομικούς, νόμιμους ελεγκτές, εξωτερικούς λογιστές και φοροτεχνικούς, αποκλειστικά και μόνο στο βαθμό που τα εν λόγω πρόσωπα εξακριβώνουν τη νομική θέση για λογαριασμό του πελάτη τους ή την εκτελούν τα καθήκοντά τους στο πλαίσιο της υπεράσπισης ή εκπροσώπησης του εν λόγω πελάτη σε δικαστική διαδικασία ή σχετικά με αυτή, συμπεριλαμβανομένης της παροχής συμβουλών με θέμα την κίνηση ή την αποφυγή κίνησης μιας τέτοιας διαδικασίας.

Οι δικηγόροι πρέπει να γνωρίζουν ότι η εξαίρεση αυτή είναι αυστηρή, ισχύει μόνο για εργασίες παροχής συμβουλών και επίλυσης δικαστικών διαφορών, και όχι για εργασίες που αφορούν αγοραπωλησία.

Προβλέπεται επίσης καθήκον άσκησης συνεχούς εποπτείας, σύμφωνα με το άρθρο 14 παράγραφος 5, «στους υπάρχοντες πελάτες την κατάλληλη χρονική στιγμή, ανάλογα με τον βαθμό κινδύνου, ή όταν μεταβάλλονται οι σχετικές περιστάσεις του πελάτη, ή όταν η υπόχρεη οντότητα έχει οποιοδήποτε καθήκον βάσει του νόμου κατά τη διάρκεια του σχετικού ημερολογιακού έτους

να επικοινωνήσει με τον πελάτη με σκοπό την αναθεώρηση κάθε ουσιαστικής πληροφορίας που σχετίζεται με τον πραγματικό δικαιούχο ή δικαιούχους».

Η εν λόγω συνεχής εποπτεία είναι προφανής όταν ζητείται από τον δικηγόρο να προβεί σε συναλλαγή η οποία δεν συνάδει με τους γνωστούς πόρους ή τα γνωρίσματα της συμπεριφοράς του πελάτη. Ανεξαρτήτως αυτού, η λειτουργία συστήματος τακτικής επανεξέτασης και ανανέωσης της δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη συνιστά ορθή πρακτική. Ορθή πρακτική συνιστά επίσης η τήρηση αρχείου για την άσκηση της εν λόγω εποπτείας, σε περίπτωση που ανακύψουν ερωτήματα σε μεταγενέστερο χρόνο.

Επίπεδο

Το άρθρο 13 της οδηγίας ορίζει τις γενικές απαιτήσεις για τη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη ως εξής:

- α) εξακρίβωση και επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη βάσει εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών από αξιόπιστη και ανεξάρτητη πηγή, συμπεριλαμβανομένων, όπου υπάρχουν, μέσων ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, σχετικών υπηρεσιών εμπιστοσύνης·
- β) εξακρίβωση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου και τη λήψη εύλογων μέτρων για την επαλήθευση της ταυτότητάς του, ώστε η υπόχρεη οντότητα να έχει τη βεβαιότητα ότι γνωρίζει τον πραγματικό δικαιούχο· όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, τις εταιρείες καταπιστευματικής διαχείρισης, τις εταιρείες, τα ιδρύματα και τα παρεμφερή νομικά μορφώματα, τη λήψη εύλογων μέτρων για να γίνει κατανοητή η διάρθρωση της κυριότητας και του ελέγχου του πελάτη·
- γ) αξιολόγηση και, ανάλογα με την περίπτωση, συλλογή πληροφοριών για τον σκοπό και τη σκοπούμενη φύση της επιχειρηματικής σχέσης·
- δ) άσκηση συνεχούς εποπτείας όσον αφορά την επιχειρηματική σχέση, με ενδελεχή εξέταση των συναλλαγών που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια αυτής της σχέσης, προκειμένου να εξασφαλίζεται ότι οι συναλλαγές που διενεργούνται συνάδουν με τις γνώσεις της υπόχρεης οντότητας σχετικά με τον πελάτη, την επιχείρηση και το προφίλ του κινδύνου, και, εφόσον απαιτείται, σχετικά με την προέλευση των χρηματικών ποσών, καθώς και τη διασφάλιση της τήρησης ενημερωμένων εγγράφων, δεδομένων ή πληροφοριών.

Εάν κάποιος ενεργεί για λογαριασμό του πελάτη, τότε ο δικηγόρος πρέπει επίσης να επαληθεύσει ότι το πρόσωπο αυτό έχει σχετική εξουσιοδότηση, καθώς και να εξακριβώσει και να επαληθεύσει την ταυτότητα του εν λόγω προσώπου.

Στο παράρτημα Ι της οδηγίας παρέχεται μη εξαντλητικός κατάλογος των μεταβλητών κινδύνου τις οποίες πρέπει να λαμβάνουν υπόψη οι δικηγόροι κατά τον καθορισμό του βαθμού στον οποίο πρέπει να εφαρμόσουν τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη:

Παράρτημα 1

(i) ο σκοπός ενός λογαριασμού ή μιας σχέσης·

(ii) το επίπεδο των περιουσιακών στοιχείων που θα κατατεθούν από τον πελάτη ή το μέγεθος των πραγματοποιούμενων συναλλαγών·

(iii) η κανονικότητα ή η διάρκεια της επιχειρηματικής σχέσης.

Όπως προαναφέρθηκε, οι δραστηριότητες ΚΕΧ/ΧΤ βασίζονται στον κίνδυνο. Υπάρχουν δύο επίπεδα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, ανάλογα με το επίπεδο του ενεχόμενου κινδύνου: απλουστευμένη και αυξημένη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη. Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις ανωτέρω γενικές διατάξεις παρέχονται στο πλαίσιο αυτών των δύο επιπέδων που περιγράφονται κατωτέρω. Συνιστάται να τηρούνται αρχεία όλων των διαδικασιών.

Απλουστευμένη δέουσα επιμέλεια

Η απλουστευμένη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη είναι κατάλληλη όταν ο δικηγόρος κρίνει ότι η επιχειρηματική σχέση ή η συναλλαγή ενέχει χαμηλό κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, λαμβάνοντας υπόψη την εκτίμηση κινδύνων ανά περίπτωση. Στο πλαίσιο της απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας, ο δικηγόρος πρέπει προφανώς να εξακριβώνει την ταυτότητα του πελάτη και, ιδίως όταν πρόκειται για άγνωστο πελάτη, θα πρέπει να εξετάζονται τα ακόλουθα ερωτήματα:

- ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και αριθμός τηλεφώνου·
- ιστορικό προηγούμενης και τρέχουσας απασχόλησης του πελάτη·
- τόπος και ημερομηνία γέννησης·
- προηγούμενη και τρέχουσα διεύθυνση κατοικίας·
- επαγγελματική διεύθυνση και αριθμοί τηλεφώνου·
- οικογενειακή κατάσταση·
- ονοματεπώνυμο και άλλα στοιχεία ταυτοποίησης του/των συζύγου/-ων και των τέκνων·
- ονοματεπώνυμο και στοιχεία επικοινωνίας του λογιστή του πελάτη·
- ποινικό μητρώο·
- εκκρεμής δικαστική διαφορά·
- φορολογικές δηλώσεις.

Τα αποδεικτικά στοιχεία ταυτότητας μπορούν να περιλαμβάνουν τα εξής:

- έγγραφα ταυτότητας, όπως διαβατήρια και άδειες οδήγησης με φωτογραφική κάρτα·
- άλλες μορφές επιβεβαίωσης, συμπεριλαμβανομένων των διαβεβαιώσεων από πρόσωπα

του ρυθμιζόμενου τομέα ή από πρόσωπα του γραφείου σας που έχουν ασχοληθεί με το πρόσωπο για κάποιο χρονικό διάστημα.

Στις περισσότερες περιπτώσεις επαλήθευσης με φυσική παρουσία, η προσκόμιση έγκυρου διαβατηρίου ή η ταυτοποίηση με τη χρήση φωτογραφικής κάρτας θα πρέπει να παρέχει στους περισσότερους πελάτες τη δυνατότητα εκπλήρωσης των απαιτήσεων εξακρίβωσης της ταυτότητας στον τομέα ΚΞΧ/ΧΤ. Τα αντίγραφα των εγγράφων αυτών θα πρέπει να διατηρούνται, είτε ως πρωτότυπα σε έντυπη μορφή ή ως επικυρωμένα αντίγραφα σε έντυπη μορφή είτε ως αντίγραφα με σημείωση ότι τα πρωτότυπα έχουν προσκομιστεί, ανάλογα με την περίπτωση.

Συνιστά επίσης ορθή πρακτική να υπάρχει:

- κρατικό έγγραφο με το οποίο επαληθεύεται είτε το ονοματεπώνυμο και η διεύθυνση είτε το ονοματεπώνυμο και η ημερομηνία γέννησης·
- ή κρατικό έγγραφο με το οποίο επαληθεύεται το πλήρες όνομα του πελάτη και άλλο δικαιολογητικό έγγραφο με το οποίο επαληθεύεται το όνομά του και είτε η διεύθυνση είτε η ημερομηνία γέννησής του.

Όταν δεν είναι δυνατή η συλλογή των εν λόγω εγγράφων, εξετάζονται τόσο η αξιοπιστία άλλων πηγών όσο και οι κίνδυνοι που συνδέονται με τον πελάτη και την προκαταβολή έναντι νομικών υπηρεσιών. Η ηλεκτρονική επαλήθευση μπορεί να είναι επαρκής από μόνη της, υπό τον όρο ότι ο δικηγόρος χρησιμοποιεί πολλαπλές πηγές δεδομένων κατά τη διαδικασία επαλήθευσης.

Εάν τα έγγραφα είναι σε ξένη γλώσσα, οι δικηγόροι πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να λαμβάνουν εύλογη βεβαιότητα ότι τα έγγραφα αποδεικνύουν την ταυτότητα του πελάτη.

Εάν ο δικηγόρος δεν συναντά τον πελάτη, ο δικηγόρος πρέπει να εξετάσει αν αυτό συνιστά πρόσθετο κίνδυνο που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση κινδύνων του πελάτη, καθώς και για την επακόλουθη έκταση των μέτρων δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη που εφαρμόζονται.

Εάν ο πελάτης δεν είναι σε θέση να παράσχει τη συνήθη επαλήθευση, θα πρέπει να εξετάζεται αν αυτό συνάδει με το προφίλ και τις περιστάσεις του πελάτη ή αν ενδέχεται να αποτελεί ένδειξη νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Εάν υπάρχουν βάσιμοι λόγοι, μπορεί να εξεταστεί το ενδεχόμενο εναλλακτικών εγγράφων τεκμηρίωσης.

Ακολουθούν ενότητες σχετικά με τις τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου, τα πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα και άλλους παράγοντες κινδύνου νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες/χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Τα στοιχεία αυτά γίνονται αντιληπτά στο πλαίσιο της αυξημένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη διότι απαιτούν περαιτέρω ενέργειες, αλλά ο δικηγόρος θα λάβει γνώση της ύπαρξής τους μόνο εάν τεθούν ερωτήματα σχετικά με τον πελάτη στην αρχή, ώστε ο δικηγόρος να έχει τη δυνατότητα να αποφασίσει ποιο είναι το κατάλληλο επίπεδο δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη. Με άλλα λόγια, απαιτείται η κατανόηση και των δύο επιπέδων προκειμένου να διαπιστώνεται με βεβαιότητα σε ποια κατηγορία ανήκε ένας συγκεκριμένος πελάτης ή μια συγκεκριμένη συναλλαγή. Στο τέλος της ενότητας που ακολουθεί σχετικά με την αυξημένη δέουσα επιμέλεια περιγράφονται επίσης διάφοροι παράγοντες κινδύνου, οι οποίοι ονομάζονται συνήθως «προειδοποιητικά σήματα» («red flags»), ώστε να

διευκολύνεται η διάκριση μεταξύ των δύο επιπέδων.

Στο παράρτημα II της οδηγίας παρέχεται μη εξαντλητικός κατάλογος των παραγόντων και των ειδών αποδεικτικών στοιχείων δυνητικά χαμηλότερου κινδύνου, τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη διενέργεια απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες —είδος πελάτη, είδος συναλλαγής και γεωγραφία— ως εξής:

Παράρτημα II

(1) Παράγοντες κινδύνου ως προς τον πελάτη:

α) ανώνυμες εταιρείες εισηγμένες στο χρηματιστήριο που υπόκεινται στις απαιτήσεις γνωστοποίησης (είτε βάσει των κανόνων του χρηματιστηρίου είτε βάσει του νόμου ή εκτελεστών μέσων), οι οποίες συνεπάγονται απαιτήσεις για να διασφαλιστεί επαρκής διαφάνεια του πραγματικού δικαιούχου·

β) δημόσιες υπηρεσίες ή επιχειρήσεις·

γ) πελάτες που είναι κάτοικοι γεωγραφικών περιοχών χαμηλότερου κινδύνου, όπως καθορίζονται στο σημείο 3.

(2) Παράγοντες κινδύνου ως προς προϊόντα, υπηρεσίες, συναλλαγές ή διαύλους παράδοσης:

α) ασφαλιστήρια συμβόλαια ζωής, όπου τα ασφάλιστρα είναι χαμηλά·

β) συμβόλαια συνταξιοδοτικής ασφάλισης, εάν δεν περιέχουν επιλογή πρόωρης εξαγοράς και το συμβόλαιο δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εγγύηση·

γ) συνταξιοδοτικά ή ανάλογα καθεστώτα που προσφέρουν συνταξιοδοτικές παροχές στους εργαζομένους, στα οποία οι εισφορές καταβάλλονται μέσω αφαίρεσης από τον μισθό και των οποίων οι κανόνες δεν επιτρέπουν τη μεταφορά των δικαιωμάτων των μελών·

δ) χρηματοοικονομικά προϊόντα ή υπηρεσίες που παρέχουν κατάλληλα καθορισμένες και περιορισμένες υπηρεσίες σε ορισμένες κατηγορίες πελατών, ούτως ώστε να αυξηθεί η πρόσβαση για σκοπούς χρηματοοικονομικής ένταξης·

ε) προϊόντα όπου οι κίνδυνοι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας περιορίζονται από άλλους παράγοντες, όπως τα όρια χρηματικών ποσών ή η διαφάνεια της ιδιοκτησίας (π.χ. ορισμένα είδη ηλεκτρονικού χρήματος).

(3) Γεωγραφικοί παράγοντες κινδύνου — καταχώριση, έδρα, διαμονή σε:

α) κράτη μέλη·

- β) τρίτες χώρες που διαθέτουν αποτελεσματικά συστήματα ΚΕΧ/ΧΤ·
- γ) τρίτες χώρες που έχουν αναγνωριστεί από αξιόπιστες πηγές ως χαμηλού επιπέδου δωροδοκίας ή άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων·
- δ) τρίτες χώρες οι οποίες, σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές όπως αμοιβαίες εκτιμήσεις, λεπτομερείς εκθέσεις αξιολόγησης ή δημοσιευμένες εκθέσεις παρακολούθησης, έχουν θεσπίσει ρυθμίσεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας που συνάδουν προς τις αναθεωρημένες συστάσεις της FATF και εφαρμόζουν αποτελεσματικά τις εν λόγω ρυθμίσεις.

Αφού συναφθεί η επιχειρηματική σχέση, θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο συνεχούς εποπτείας για πιθανά γεγονότα ενεργοποίησης, τα οποία ενδέχεται να δημιουργήσουν απαίτηση περαιτέρω μέτρων δέουσας επιμέλειας στο μέλλον.

Ανεξάρτητα από το επίπεδο δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, οι δικηγόροι θα πρέπει να αναπτύξουν εσωτερική πολιτική και διαδικασίες ώστε να εφαρμόζονται με συνέπεια τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, συμπεριλαμβανομένης της απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας, και να υπάρχουν σαφή αποδεικτικά στοιχεία της προσέγγισης που ακολουθείται. Η έλλειψη ικανοποιητικών διαδικασιών θέτει τους δικηγόρους σε υψηλότερο κίνδυνο διάπραξης αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, με την επιβολή πιθανών κυρώσεων.

Αυξημένη δέουσα επιμέλεια

Όταν οι κίνδυνοι είναι υψηλότεροι, απαιτείται η διενέργεια αυξημένης δέουσας επιμέλειας. Το άρθρο 18 της οδηγίας παρέχει παραδείγματα συναλλαγών υψηλότερου κινδύνου, για τις οποίες απαιτείται ιδιαίτερως η αυξημένη δέουσα επιμέλεια. Ειδικότερα, θα πρέπει να αυξηθεί ο βαθμός και η φύση της παρακολούθησης της επιχειρηματικής σχέσης, προκειμένου να προσδιοριστεί αν οι εν λόγω συναλλαγές ή δραστηριότητες φαίνονται ύποπτες. Οι συναλλαγές έχουν ως εξής:

- πολύπλοκες συναλλαγές·
- ασυνήθιστα μεγάλες συναλλαγές·
- συναλλαγές που ακολουθούν ασυνήθιστο μοτίβο·
- συναλλαγές που δεν έχουν προφανή οικονομικό ή νόμιμο σκοπό.

Στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας παρέχεται μη εξαντλητικός κατάλογος των παραγόντων και των ειδών αποδεικτικών στοιχείων δυνητικά υψηλότερου κινδύνου, τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη διενέργεια αυξημένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Διακρίνονται επίσης σε τρεις κατηγορίες —είδος πελάτη, είδος συναλλαγής και γεωγραφία— ως εξής:

Παράρτημα III

(1) Παράγοντες κινδύνου ως προς τον πελάτη:

- α) η επιχειρηματική σχέση αναπτύσσεται σε ασυνήθιστες περιστάσεις·
- β) πελάτες που είναι κάτοικοι γεωγραφικών περιοχών υψηλότερου κινδύνου που καθορίζονται στο σημείο 3·
- γ) νομικά πρόσωπα ή μηχανισμοί που είναι φορείς κατοχής προσωπικών περιουσιακών στοιχείων·
- δ) εταιρείες που έχουν μετόχους ασκούντες καθήκοντα εξ ονόματος άλλου προσώπου ή μετοχές στον κομιστή (ανώνυμες)·
- ε) επιχειρήσεις έντασης μετρητών·
- στ) η ιδιοκτησιακή δομή της εταιρείας φαίνεται ασυνήθιστη ή υπερβολικά πολύπλοκη, δεδομένης της φύσης των δραστηριοτήτων της εταιρείας·
- ζ) πελάτης είναι υπήκοος τρίτης χώρας που υποβάλλει αίτηση για χορήγηση δικαιώματος διαμονής ή ιθαγένειας στο κράτος μέλος με αντάλλαγμα μεταφορές κεφαλαίων, αγορά ιδιοκτησίας ή κρατικών ομολόγων, ή επενδύσεις σε εταιρείες στο εν λόγω κράτος μέλος.

(2) Παράγοντες κινδύνου ως προς προϊόντα, υπηρεσίες, συναλλαγές ή διαύλους παράδοσης:

- α) ιδιωτική τραπεζική·
- β) προϊόντα ή συναλλαγές που ενδέχεται να ευνοούν την ανωνυμία·
- γ) επιχειρηματικές σχέσεις ή συναλλαγές χωρίς φυσική παρουσία των μερών, χωρίς ορισμένες διασφαλίσεις, όπως μέσα ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, σχετικές υπηρεσίες εμπιστοσύνης όπως ορίζονται στον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 910/2014, ή οποιαδήποτε άλλη ασφαλής, εξ αποστάσεως ή ηλεκτρονική, διαδικασία ταυτοποίησης που ρυθμίζεται, αναγνωρίζεται, εγκρίνεται ή γίνεται δεκτή από τις σχετικές εθνικές αρχές·
- δ) πληρωμές που λαμβάνονται από άγνωστους ή άσχετους τρίτους·
- ε) νέα προϊόντα και νέες επιχειρηματικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένων νέων μηχανισμών παράδοσης, καθώς και χρήση νέων ή αναπτυσσόμενων τεχνολογιών τόσο για νέα όσο και για προϋπάρχοντα προϊόντα·
- στ) συναλλαγές που συνδέονται με πετρέλαιο, πολύτιμα μέταλλα, προϊόντα καπνού, πολιτιστικά τεχνουργήματα και άλλα αντικείμενα αρχαιολογικής, ιστορικής, πολιτιστικής και θρησκευτικής σημασίας ή σπάνιας επιστημονικής αξίας, καθώς και ελεφαντοστό και προστατευόμενα είδη.

(3) Γεωγραφικοί παράγοντες κινδύνου:

- α) με την επιφύλαξη του άρθρου 9, χώρες στις οποίες έχει διαπιστωθεί, σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές όπως αμοιβαίες εκτιμήσεις, λεπτομερείς εκθέσεις αξιολόγησης ή δημοσιευμένες εκθέσεις παρακολούθησης, η έλλειψη αποτελεσματικών συστημάτων ΚΕΧ/ΧΤ·
- β) χώρες στις οποίες έχουν διαπιστωθεί, σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές, υψηλά επίπεδα

δωροδοκίας ή άλλων εγκληματικών δραστηριοτήτων·

γ) χώρες που υπόκεινται σε κυρώσεις, εμπορικό αποκλεισμό ή παρεμφερή μέτρα που έχουν επιβληθεί, για παράδειγμα, από την Ένωση ή τα Ηνωμένα Έθνη·

δ) χώρες που παρέχουν χρηματοδότηση ή στήριξη σε τρομοκρατικές δραστηριότητες ή που στο έδαφός τους δρουν οργανώσεις χαρακτηρισμένες ως τρομοκρατικές.

Η διαίρεση σε τρεις κατηγορίες —πελάτης, υπηρεσία και γεωγραφία— αποτελεί χρήσιμο οδηγό καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας δέουσας επιμέλειας.

Μια άλλη χρήσιμη αρχή είναι ότι ο βαθμός στον οποίο ο δικηγόρος πρέπει να λαμβάνει, να εξετάζει και να συγκεντρώνει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την οικονομική κατάσταση του πελάτη ή οποιονδήποτε άλλον παράγοντα κινδύνου εξαρτάται από το προφίλ κινδύνου του πελάτη ή του αντικειμένου. Στις περιπτώσεις αυξημένης δέουσας επιμέλειας, η απαίτηση αυτή είναι αυστηρότερη. Ορισμένοι έλεγχοι συνιστούν ορθή πρακτική σε όλες τις περιπτώσεις — για παράδειγμα, ο έλεγχος της προέλευσης των κεφαλαίων και της πηγής του πλούτου αποτελεί χρήσιμο πρακτικό εργαλείο για την προστασία της δικηγορικής πρακτικής εν γένει.

Εξάρτηση από τρίτα μέρη

Το άρθρο 25 της οδηγίας παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να επιτρέπουν στους δικηγόρους (και σε άλλες υπόχρεες οντότητες) να βασίζονται σε τρίτα μέρη για την εκπλήρωση των απαιτήσεων δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη. Δεδομένης της διακριτικής ευχέρειας που τους παρέχεται, τα διάφορα κράτη μέλη ενδέχεται να έχουν διαφορετικούς κανόνες, οι οποίοι θα πρέπει να ελέγχονται. Ωστόσο, η οδηγία ορίζει ρητά ότι «η τελική ευθύνη για την εκπλήρωση των εν λόγω απαιτήσεων [δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη] εξακολουθεί να βαρύνει την υπόχρεη οντότητα η οποία βασίζεται στο τρίτο μέρος». Ως εκ τούτου, οι δικηγόροι θα πρέπει να ζητούν πάντα πληροφορίες σχετικά με τις έρευνες δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη που έχει διενεργήσει το άλλο πρόσωπο για τη διασφάλιση της συμμόρφωσής τους με την οδηγία και την προσέγγιση βάσει κινδύνου.

Το άρθρο 26 περιορίζει τα τρίτα μέρη στα οποία μπορούν να βασίζονται οι δικηγόροι (και άλλες υπόχρεες οντότητες) δυνάμει της οδηγίας):

Άρθρο 26

1. Για τους σκοπούς του παρόντος τμήματος, ως «τρίτα μέρη» νοούνται οι υπόχρεες οντότητες που απαριθμούνται στο άρθρο 2, οι οργανώσεις μέλη ή οι ομοσπονδίες αυτών των υπόχρεων οντοτήτων ή άλλα ιδρύματα ή πρόσωπα που βρίσκονται στα κράτη μέλη ή σε τρίτη χώρα, τα οποία:

α) εφαρμόζουν μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και μέτρα τήρησης αρχείων σύμφωνα με αυτά που θεσπίζονται με την παρούσα οδηγία· και

β) υπόκεινται σε εποπτεία, σύμφωνα με το τμήμα 2 του κεφαλαίου VI, όσον αφορά τη συμμόρφωσή τους προς τις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας.

Με άλλα λόγια, τα τρίτα μέρη πρέπει είτε να υπόκεινται τα ίδια στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία είτε να υπόκεινται σε καθεστώς που συνάδει με τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, τήρησης αρχείων και εποπτείας της οδηγίας.

Απαγορεύεται στα κράτη μέλη να επιτρέπουν σε δικηγόρους (και σε άλλες υπόχρεες οντότητες)

να βασίζονται σε τρίτα μέρη εγκατεστημένα σε τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου (για περισσότερες πληροφορίες, βλ. κατωτέρω). Τα κράτη μέλη μπορούν να εξαιρούν από την εν λόγω απαγόρευση υποκαταστήματα και θυγατρικές πλειοψηφικής συμμετοχής υπόχρεων οντοτήτων εγκατεστημένων στην Ένωση, όταν τηρούν πλήρως τις πολιτικές και τις διαδικασίες που εφαρμόζονται σε επίπεδο ομίλου (άρθρο 45).

Συνολικά, οι δικηγόροι θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι πληροφορίες δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη που παρέχονται δεν είναι παρωχημένες και να έχουν επίγνωση του γεγονότος ότι η εκτίμηση κινδύνων του προσώπου στο οποίο βασίζονται ενδέχεται να μην αντιστοιχεί στην εκτίμηση κινδύνων του δικηγόρου. Ενδέχεται να μην είναι πάντοτε σκόπιμο να βασίζεται κανείς σε άλλο πρόσωπο, και οι δικηγόροι θα πρέπει να θεωρούν ότι η εξάρτηση από τρίτα πρόσωπα συνιστά αφ' εαυτής κίνδυνο. Κατά γενικό κανόνα, οι δικηγόροι θα πρέπει να βεβαιώνονται ότι το τρίτο μέρος:

- έχει καλή φήμη·
- υπόκειται σε ρύθμιση, εποπτεία και παρακολούθηση·
- εφαρμόζει μέτρα για τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και τήρησης αρχείων·
- διαθέτει τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τους ειδικούς ανά χώρα κινδύνους στη χώρα στην οποία δραστηριοποιείται.

Γραπτές πολιτικές, έλεγχοι και διαδικασίες

Είναι σημαντικό οι δικηγόροι να διαθέτουν γραπτές πολιτικές, ελέγχους και διαδικασίες στο πλαίσιο της εκτίμησης κινδύνων που διενεργεί το δικηγορικό τους γραφείο, ιδίως σε σχέση με τη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη.

Τα πεδία για τα οποία είναι σημαντικό ή χρήσιμο να τηρούνται γραπτά αρχεία είναι τα εξής:

- η κατανόηση από τον δικηγόρο ή το δικηγορικό γραφείο των βασικών κινδύνων ΚΕΧ/ΧΤ που αντιμετωπίζουν·
- οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την ολοκλήρωση της εκτίμησης κινδύνων στον τομέα ΚΕΧ/ΧΤ·
- το επίπεδο προσωπικού του δικηγορικού γραφείου που επιτρέπεται να ασκεί διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τις πολιτικές και τις διαδικασίες, και οι περιστάσεις υπό τις οποίες μπορεί να ασκηθεί η εν λόγω διακριτική ευχέρεια·
- οι απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη που πρέπει να πληρούνται για την απλουστευμένη, βασική και αυξημένη δέουσα επιμέλεια (η βασική δέουσα επιμέλεια βρίσκεται μεταξύ της απλουστευμένης και της αυξημένης δέουσας επιμέλειας· καλύπτει κατά γενικό κανόνα περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει δυνητικός κίνδυνος, αλλά είναι απίθανο να υλοποιηθεί ο κίνδυνος αυτός)·

- πότε επιτρέπεται η εξωτερική ανάθεση υποχρεώσεων δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη ή η εξάρτηση από τρίτα μέρη και υπό ποιες προϋποθέσεις·
- πώς περιορίζονται οι εργασίες που διεξάγονται σε φάκελο στον οποίο δεν έχει ολοκληρωθεί η δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη·
- οι περιστάσεις υπό τις οποίες επιτρέπεται η καθυστερημένη εφαρμογή μέτρων δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη·
- πότε γίνονται δεκτές πληρωμές τοις μετρητοίς·
- πότε γίνονται δεκτές ή πότε καταβάλλονται πληρωμές από τρίτα μέρη·
- αποφάσεις που λαμβάνονται εκτός της συνήθους πολιτικής, για παράδειγμα εάν ληφθεί απόφαση για την έγκριση πρόσθετων ελέγχων σε σχέση με πελάτη ή με αντικείμενο.

Υπάρχουν ειδικοί κανόνες για τα δικηγορικά γραφεία (και άλλες υπόχρεες οντότητες) που ανήκουν σε όμιλο, όπως προβλέπεται στο άρθρο 45.

Άρθρο 45

1. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τις υπόχρεες οντότητες που ανήκουν σε όμιλο να εφαρμόζουν πολιτικές και διαδικασίες σε επίπεδο ομίλου, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών για την προστασία των δεδομένων, καθώς και των πολιτικών και των διαδικασιών για την ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο του ομίλου, για σκοπούς ΚΕΧ/ΧΤ. Οι εν λόγω πολιτικές και διαδικασίες εφαρμόζονται αποτελεσματικά σε επίπεδο υποκαταστημάτων και θυγατρικών, των οποίων την κυριότητα έχουν οι υπόχρεες οντότητες κατά πλειοψηφία, που ευρίσκονται σε κράτη μέλη και τρίτες χώρες.

2. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τις υπόχρεες οντότητες που λειτουργούν εγκαταστάσεις σε άλλο κράτος μέλος να εξασφαλίζουν ότι οι εν λόγω εγκαταστάσεις τηρούν τις εθνικές διατάξεις αυτού του άλλου κράτους μέλους για τη μεταφορά της παρούσας οδηγίας.

3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε περίπτωση που οι υπόχρεες οντότητες διαθέτουν υποκαταστήματα ή θυγατρικές, των οποίων την κυριότητα έχουν κατά πλειοψηφία, που ευρίσκονται σε τρίτες χώρες όπου οι ελάχιστες απαιτήσεις ΚΕΧ/ΧΤ είναι λιγότερο αυστηρές από εκείνες του κράτους μέλους, τα υποκαταστήματά τους και οι θυγατρικές τους, των οποίων την κυριότητα έχουν κατά πλειοψηφία, που ευρίσκονται στις τρίτες χώρες εφαρμόζουν τις απαιτήσεις του κράτους μέλους, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των δεδομένων, στον βαθμό που το επιτρέπει η νομοθεσία της τρίτης χώρας.

...

5. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τις υπόχρεες οντότητες, σε περίπτωση που η νομοθεσία μιας τρίτης χώρας δεν επιτρέπει την εφαρμογή των πολιτικών και διαδικασιών που απαιτούνται κατά την παράγραφο 1, να εξασφαλίζουν ότι τα υποκαταστήματα και οι θυγατρικές, των οποίων την

κυριότητα έχουν κατά πλειοψηφία, στην εν λόγω τρίτη χώρα εφαρμόζουν επιπρόσθετα μέτρα ώστε να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τον κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, και να ενημερώνουν τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής τους. Εάν τα επιπρόσθετα μέτρα δεν επαρκούν, οι αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους καταγωγής εφαρμόζουν συμπληρωματικές εποπτικές δράσεις: μεταξύ άλλων, απαιτούν από τον όμιλο να μην συνάψει ή να τερματίσει επιχειρηματικές σχέσεις και να μην εκτελέσει συναλλαγές και, εφόσον είναι απαραίτητο, ζητούν από τον όμιλο να παύσει τις δραστηριότητές του στην οικεία τρίτη χώρα.

Με άλλα λόγια, όταν τα υποκαταστήματα αποτελούν μέρος ενός ομίλου, πρέπει να ανταλλάσσουν πληροφορίες εντός του ομίλου για τους σκοπούς της ΚΞΧ/ΧΤ. Τα υποκαταστήματα πρέπει επίσης να συμμορφώνονται με τις εθνικές διατάξεις ΚΞΧ/ΧΤ του κράτους μέλους στο οποίο είναι εγκατεστημένα.

Εάν το υποκατάστημα βρίσκεται σε τρίτη χώρα με χαμηλότερα πρότυπα ΚΞΧ/ΧΤ, το υποκατάστημα πρέπει να τηρεί τους κανόνες ΚΞΧ/ΧΤ του κράτους μέλους του δικηγορικού γραφείου, στον βαθμό που αυτό επιτρέπεται από την τοπική νομοθεσία της τρίτης χώρας. Εάν η τρίτη χώρα δεν επιτρέπει την εφαρμογή των πολιτικών και των διαδικασιών του δικηγορικού γραφείου, τα υποκαταστήματα πρέπει να εφαρμόζουν επιπρόσθετα μέτρα ΚΞΧ/ΧΤ και το δικηγορικό γραφείο πρέπει να ενημερώνει σχετικά τις οικείες αρμόδιες αρχές. Όταν τα εν λόγω επιπρόσθετα μέτρα δεν επαρκούν, το κράτος μέλος πρέπει να εφαρμόζει συμπληρωματικές εποπτικές δράσεις, έχοντας την εξουσία να ζητήσει από το δικηγορικό γραφείο να κλείσει το υποκατάστημα, εάν αυτό κρίνεται αναγκαίο.

Όπως πάντα, οι δικηγόροι θα πρέπει να επανεξετάζουν και να επικαιροποιούν τακτικά τις πολιτικές, τους ελέγχους και τις διαδικασίες τους σε επίπεδο ομίλου και να τηρούν γραπτό αρχείο τυχόν αλλαγών που πραγματοποιούνται. Οι δικηγόροι θα πρέπει επίσης να τηρούν γραπτό αρχείο των μέτρων που έχουν ληφθεί για την κοινοποίηση των πολιτικών σε επίπεδο ομίλου, καθώς και τυχόν αλλαγών που έχουν επέλθει σε αυτές, στο προσωπικό τους.

Τήρηση αρχείων

Ανεξάρτητα από τις γραπτές διαδικασίες, το άρθρο 40 της οδηγίας καθιστά υποχρεωτική την τήρηση αρχείων. Τα αρχεία αυτά πρέπει να διατηρούνται για χρονικό διάστημα πέντε ετών μετά το τέλος της επιχειρηματικής σχέσης με τον πελάτη ή μετά την ημερομηνία της περιστασιακής συναλλαγής. Η απαίτηση αυτή καλύπτει τόσο τη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη όσο και τον προσδιορισμό των συναλλαγών. Τα πέντε έτη είναι ο ελάχιστος χρόνος που καθορίζεται στην οδηγία, αλλά οι δικηγόροι θα πρέπει να ελέγχουν αν απαιτείται ενδεχομένως βάσει της οικείας εθνικής νομοθεσίας μεγαλύτερο χρονικό διάστημα σε τοπικό επίπεδο.

Όσον αφορά τη δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη, οι δικηγόροι πρέπει να διατηρούν αντίγραφο των εγγράφων και των πληροφοριών που απαιτούνται για τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, συμπεριλαμβανομένων, όπου είναι διαθέσιμες, όχι μόνο των πληροφοριών που περιέχονται σε έντυπα αντίγραφα, αλλά και των πληροφοριών που αποκτώνται με μέσα ηλεκτρονικής ταυτοποίησης, σχετικές υπηρεσίες εμπιστοσύνης ή με οποιαδήποτε άλλη ασφαλή, εξ αποστάσεως ή ηλεκτρονική, διαδικασία ταυτοποίησης που γίνεται δεκτή από τις σχετικές εθνικές αρχές.

Όσον αφορά τη συναλλαγή, οι δικηγόροι πρέπει να τηρούν τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία και

αρχεία των συναλλαγών, που συνίστανται στα πρωτότυπα έγγραφα ή σε αντίγραφα τα οποία γίνονται δεκτά σε δικαστικές διαδικασίες σύμφωνα με την εφαρμοστέα εθνική νομοθεσία, τα οποία είναι αναγκαία για τον προσδιορισμό των συναλλαγών. Τα αρχεία θα πρέπει να είναι επαρκή για την εξασφάλιση της δυνατότητας αναπαράστασης μεμονωμένων συναλλαγών (συμπεριλαμβανομένων των εμπλεκόμενων ποσών και των τύπων των νομισμάτων), ώστε να μπορούν να χρησιμεύσουν ως αποδεικτικά στοιχεία σε περίπτωση δίωξης.

Τα δεδομένα που τηρούνται σε οποιαδήποτε από τις δύο κατηγορίες πρέπει να διαγράφονται στο τέλος της πενταετίας, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στην εθνική νομοθεσία. Σε κάθε περίπτωση, τα δεδομένα δεν πρέπει επ' ουδενί λόγω να διατηρούνται για χρονικό διάστημα άνω των δέκα ετών.

Εταιρείες

Ως εταιρεία νοείται η νομική οντότητα η οποία είναι μεν αυτοτελής, αλλά ασκεί την επιχειρηματική της δραστηριότητα μέσω αντιπροσώπων.

Οι δικηγόροι πρέπει να προσδιορίζουν και να επαληθεύουν την ύπαρξη της εταιρείας.

Η ταυτότητα μιας εταιρείας περιλαμβάνει τη σύστασή της, την επιχειρηματική της δραστηριότητα και τη νομική ιδιοκτησιακή της δομή.

Οι δικηγόροι θα πρέπει να επαληθεύουν τα εξής:

- την επωνυμία της·
- τον αριθμό εταιρικού μητρώου της ή άλλο αριθμό μητρώου·
- τη διεύθυνση της καταστατικής της έδρας και, εάν είναι διαφορετική, της κύριας εγκατάστασής της.

Εάν είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο, οι δικηγόροι θα πρέπει επιπλέον να επαληθεύουν τα ακόλουθα:

- το δίκαιο από το οποίο διέπεται και το καταστατικό της·
- τα πλήρη ονόματα των μελών του διοικητικού συμβουλίου (ή ισοδύναμου διοικητικού οργάνου) και των ανώτερων προσώπων που είναι υπεύθυνα για τις δραστηριότητές της·

Μια εισηγμένη εταιρεία είναι πιθανό να παρουσιάζει χαμηλότερο κίνδυνο. Εάν αυτή είναι η εκτίμηση, αρκεί να ληφθεί βεβαίωση της εισαγωγής της εταιρείας στη ρυθμιζόμενη αγορά, όπως:

- αντίγραφο της χρονολογημένης σελίδας του ιστοτόπου του σχετικού χρηματιστηρίου όπου φαίνεται η εισαγωγή·
- φωτοαντίγραφο της εισαγωγής στο χρηματιστήριο σε ευυπόληπτο ημερήσιο Τύπο·
- πληροφορίες από αξιόπιστο φορέα παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικής επαλήθευσης ή από επιγραμμικό μητρώο.

Για θυγατρική εισηγμένης εταιρείας, οι δικηγόροι χρειάζονται στοιχεία που αποδεικνύουν τη σχέση μητρικής/θυγατρικής, όπως:

- την τελευταία ετήσια φορολογική δήλωση της θυγατρικής·
- σημείωση στους τελευταίους ελεγμένους λογαριασμούς της μητρικής ή της θυγατρικής εταιρείας·
- πληροφορίες από αξιόπιστο φορέα παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικής επαλήθευσης ή από επιγραμμικό μητρώο·
- πληροφορίες από τις δημοσιευμένες εκθέσεις της μητρικής εταιρείας, μεταξύ άλλων και από τον ιστότοπό της.

Όταν ο δικηγόρος ασκεί ήδη καθήκοντα υπέρ της μητρικής εταιρείας, μπορεί να παραπέμψει στον φάκελο δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη για την επαλήθευση των στοιχείων της θυγατρικής, υπό τον όρο ότι η ταυτότητα του υφιστάμενου πελάτη έχει εξακριβωθεί σύμφωνα με τα πρότυπα της οδηγίας.

Εάν η εταιρεία δεν είναι εισηγμένη σε ρυθμιζόμενη αγορά, μπορεί να απαιτείται περαιτέρω επαλήθευση ως εξής:

- αναζήτηση στο σχετικό μητρώο εταιρειών·
- αντίγραφο της συστατικής πράξης της εταιρείας·
- υποβληθέντες ελεγμένοι λογαριασμοί·
- πληροφορίες από αξιόπιστο φορέα παροχής υπηρεσιών ηλεκτρονικής επαλήθευσης.

Σε περίπτωση που μια εταιρεία είναι πασίγνωστη, ο δικηγόρος μπορεί να θεωρήσει ότι το επίπεδο των κινδύνων ΞΧ/ΧΤ είναι χαμηλό και να εφαρμόζει μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη κατά τρόπο αναλογικό προς τον εν λόγω κίνδυνο.

Εάν η εταιρεία είναι καταχωρισμένη εκτός της ΕΕ, θα πρέπει να επιδιώκεται το ίδιο είδος τεκμηρίωσης και επαλήθευσης. Είναι σαφές ότι οι κίνδυνοι μπορεί να είναι υψηλότεροι, και ο δικηγόρος μπορεί να επιθυμεί να εξετάσει το ενδεχόμενο πιστοποίησης των εγγράφων από πρόσωπο του ρυθμιζόμενου τομέα ή από άλλον επαγγελματία του οποίου η ταυτότητα μπορεί να ελεγχθεί με παραπομπή σε επαγγελματικό κατάλογο.

Καταπιστεύματα

Το άρθρο 31 της οδηγίας ορίζει ότι οι διατάξεις σχετικά με τα καταπιστεύματα ισχύουν όχι μόνο για τα εμπιστεύματα, αλλά και για «ορισμέν[ους] τύπ[ους] Treuhand ή fideicomiso, εφόσον αυτά έχουν δομή ή λειτουργίες παρεμφερείς των εμπιστευμάτων. Τα κράτη μέλη ορίζουν τα χαρακτηριστικά προκειμένου να καθορίζεται σε ποιες περιπτώσεις ορισμένα νομικά μορφώματα έχουν δομή ή λειτουργίες παρεμφερείς των εμπιστευμάτων έχοντας υπόψιν τα νομικά μορφώματα που διέπονται από το δίκαιό τους». Επομένως, οι δικηγόροι πρέπει να ελέγχουν αν υπάρχουν τέτοιου είδους

εμπιστεύματα ή μορφώματα τύπου εμπιστεύματος που αναγνωρίζονται στα κράτη μέλη τους.

Στο άρθρο 3 σημείο 6 —βλ. «Πραγματικοί δικαιούχοι» κατωτέρω— ορίζεται κατάλογος των πραγματικών δικαιούχων στην περίπτωση των εμπιστευμάτων. Σύμφωνα με την έννοια του εμπιστεύματος στο κοινοδίκαιο, το εμπίστευμα δεν διαθέτει νομική προσωπικότητα και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί από μόνο του να είναι πελάτης. Ο πελάτης μπορεί να είναι ένα από τα μέρη που προσδιορίζονται στο άρθρο 3 σημείο 6, όπως:

- ο εμπιστευματοπάροχος·
- ο ή οι εμπιστευματοδόχοι·
- ο ή οι προστάτες· ή
- ένας ή περισσότεροι από τους δικαιούχους.

Εάν προσδιοριστεί ποια από τις ομάδες αυτές μπορεί να είναι ο πελάτης ή οι πελάτες, θα αποφασιστεί και σε ποιον έχει καθήκον επιμέλειας ο δικηγόρος και ποιος θα επωφεληθεί από τις συμβουλές.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Το άρθρο 3 σημείο 6 ορίζει τι νοείται ως πραγματικός δικαιούχος, ο οποίος έχει καίρια σημασία για όλα τα ακόλουθα:

Άρθρο 3

6) ως «πραγματικός δικαιούχος» νοείται κάθε φυσικό πρόσωπο ή πρόσωπα, τα οποία τελικά κατέχουν ή ελέγχουν τον πελάτη και/ή το ή τα φυσικά πρόσωπα για λογαριασμό των οποίων διεξάγεται συναλλαγή ή δραστηριότητα και περιλαμβάνει τουλάχιστον:

α) όσον αφορά τις εταιρείες:

(i) το φυσικό πρόσωπο ή πρόσωπα, τα οποία τελικά έχουν στην κυριότητά τους ή ελέγχουν νομική οντότητα, έχοντας κυριότητα αμέσως ή εμμέσως σε επαρκές ποσοστό των μετοχών ή των δικαιωμάτων ψήφου ή ιδιοκτησιακού δικαιώματος της εν λόγω οντότητας, μεταξύ άλλων μέσω μετοχών στον κομιστή, ή μέσω ελέγχου με άλλα μέσα, εκτός από εισηγμένη εταιρεία σε ρυθμιζόμενη αγορά η οποία υπόκειται σε απαιτήσεις γνωστοποίησης κατά την ενωσιακή νομοθεσία ή υπόκειται σε ισοδύναμα διεθνή πρότυπα τα οποία εξασφαλίζουν επαρκή διαφάνεια των πληροφοριών σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο.

Συμμετοχή 25 % συν μια μετοχή ή ιδιοκτησιακό δικαίωμα άνω του 25 % στον πελάτη που κατέχεται από φυσικό πρόσωπο αποτελεί ένδειξη άμεσης ιδιοκτησίας. Συμμετοχή 25 % συν μια μετοχή ή ιδιοκτησιακό δικαίωμα άνω του 25 % στον πελάτη που κατέχεται από εταιρεία, η οποία βρίσκεται υπό τον έλεγχο φυσικού προσώπου ή προσώπων ή από πολλές εταιρείες, οι οποίες βρίσκονται υπό τον έλεγχο του ίδιου φυσικού προσώπου ή προσώπων, αποτελεί ένδειξη έμμεσης ιδιοκτησίας. Αυτό ισχύει με την επιφύλαξη του δικαιώματος των κρατών μελών να αποφασίζουν ότι ένα

μικρότερο ποσοστό μπορεί να αποτελεί ένδειξη ιδιοκτησίας ή ελέγχου. Ο έλεγχος με άλλα μέσα μπορεί να εξακριβωθεί, μεταξύ άλλων, με βάση τα κριτήρια του άρθρου 22 παράγραφοι 1 ως 5 της οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου,

(ii) εάν, αφού εξαντληθούν όλα τα δυνατά μέσα και υπό τον όρο ότι δεν υπάρχουν βάσιμες υποψίες, δεν προσδιοριστεί πρόσωπο βάσει του σημείου i), ή εάν υπάρχει αμφιβολία ότι το ή τα πρόσωπα που προσδιορίστηκαν είναι ο ή οι πραγματικοί δικαιούχοι, το ή τα φυσικά πρόσωπα που κατέχουν θέση ή θέσεις ανώτατων διοικητικών στελεχών· οι υπόχρεες οντότητες τηρούν αρχεία των δράσεων που αναλήφθηκαν προκειμένου να προσδιοριστεί ο πραγματικός δικαιούχος βάσει του σημείου i) και του παρόντος σημείου·

β) σε περίπτωση εμπιστευμάτων (trusts) — όλα τα ακόλουθα πρόσωπα:

(i) του ή των εμπιστευματοπάροχων·

(ii) του ή των εμπιστευματοδόχων·

(iii) ο ή οι προστάτες εάν υπάρχουν·

(iv) οι δικαιούχοι· ή όταν τα άτομα που αποτελούν δικαιούχους του νομικού μορφώματος ή της νομικής οντότητας δεν έχουν προσδιοριστεί ακόμη, η κατηγορία προσώπων προς το συμφέρον της οποίας έχει κυρίως συσταθεί ή λειτουργεί το νομικό μόρφωμα ή η νομική οντότητα·

(v) οποιοδήποτε άλλο φυσικό πρόσωπο ασκεί τον τελικό έλεγχο του εμπιστεύματος μέσω άμεσης ή έμμεσης ιδιοκτησίας ή με άλλα μέσα·

γ) στην περίπτωση νομικών οντοτήτων όπως τα ιδρύματα και νομικών μορφωμάτων παρεμφερών με τα καταπιστεύματα (trusts), συμπεριλαμβάνονται το ή τα φυσικά πρόσωπα που κατέχουν αντίστοιχη ή ανάλογη θέση με τα πρόσωπα που αναφέρονται στο στοιχείο β)·

Τα άρθρα 30 και 31 της οδηγίας αφορούν τους πραγματικούς δικαιούχους διαφόρων οντοτήτων που ενδέχεται να είναι πελάτες ενός δικηγορικού γραφείου, δεδομένου ότι είναι σημαντικό οι δικηγόροι να κατανοούν ποιοι είναι οι πραγματικοί άνθρωποι πίσω από συγκεκριμένη συναλλαγή, ανεξάρτητα από οποιαδήποτε οντότητα η οποία παρουσιάζεται ως πελάτης.

Σύμφωνα με το άρθρο 30, τα κράτη μέλη υποχρεούνται πλέον να διαθέτουν μητρώα πραγματικών δικαιούχων, στα οποία θα έχουν πρόσβαση (μεταξύ άλλων και) οι δικηγόροι. Τα εν λόγω μητρώα θα περιέχουν, ασφαλώς, στοιχεία μόνο για οντότητες που έχουν συσταθεί στην ΕΕ και όχι εκτός αυτής. Παρότι η ύπαρξη μητρώου είναι υποχρεωτική, άλλες πτυχές είναι προαιρετικές, για παράδειγμα η χρέωση ή μη τέλους για πληροφορίες από το μητρώο ή αν η γνωστοποίηση ορισμένων πληροφοριών θα έθετε τον πραγματικό δικαιούχο σε σοβαρούς κινδύνους.

Στο άρθρο 30 παράγραφος 8 υπογραμμίζεται επίσης ότι η χρήση προσέγγισης που βασίζεται σε εκτίμηση κινδύνου σημαίνει ότι ο δικηγόρος δεν θα πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στις πληροφορίες που προέρχονται από το μητρώο.

Κατά γενικό κανόνα, ανεξάρτητα από το αν η οντότητα έχει συσταθεί στην ΕΕ ή εκτός αυτής, το είδος των πληροφοριών που χρειάζεται ο δικηγόρος από μια οντότητα-πελάτη είναι οι εξής:

- η επωνυμία της οντότητας, ο τόπος καταχώρισής της, αριθμός μητρώου της, η καταστατική έδρα της και κύρια εγκατάστασή της·

- τα ονόματα των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή ισοδύναμου διοικητικού οργάνου·
- τα ανώτερα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για τις δραστηριότητες·
- το δίκαιο του κράτους μέλος στο οποίο υπόκειται η οντότητα·
- οι νόμιμοι δικαιούχοι·
- οι πραγματικοί δικαιούχοι, μεταξύ άλλων μέσω μετοχών, δικαιωμάτων ψήφου, δικαιωμάτων ιδιοκτησίας, μέσω μετοχών στον κομιστή ή μέσω ελέγχου με άλλα μέσα·
- τα έγγραφα που διέπουν τη λειτουργία της οντότητας.

Είναι προφανές ότι εάν κάποιος από τα ανωτέρω δεδομένα αλλάξει κατά τη διάρκεια της επιχειρηματικής σχέσης, ο πελάτης θα πρέπει να έχει υπόψη ότι οι αλλαγές αυτές πρέπει να κοινοποιηθούν στον δικηγόρο, δεδομένου ότι ενδέχεται να επηρεάσουν την εκτίμηση κινδύνων.

Το άρθρο 31 αφορά εμπιστεύματα και άλλα παρεμφερή νομικά μορφώματα, όπως *fiducie*, ορισμένοι τύποι *Treuhand* ή *fideicomiso*, εφόσον αυτά έχουν δομή ή λειτουργίες παρεμφερείς των εμπιστευμάτων.

Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 31 περιλαμβάνει την ακόλουθη υποχρέωση όσον αφορά τα εμπιστεύματα εντός της ΕΕ:

Άρθρο 31 παράγραφος 1

Κάθε κράτος μέλος απαιτεί από τους εμπιστευματοδόχους σε ρητό εμπίστευμα (express trust) του οποίου η διαχείριση γίνεται στο εν λόγω κράτος μέλος να αποκτούν και να διατηρούν επαρκείς, ακριβείς και επίκαιρες πληροφορίες σχετικά με τους πραγματικούς δικαιούχους του εμπιστεύματος. Οι εν λόγω πληροφορίες περιλαμβάνουν την ταυτότητα:

α) του ή των εμπιστευματοπάροχων·

β) του ή των εμπιστευματοδόχων·

γ) του ή των προστατών (εάν υπάρχουν)·

δ) των δικαιούχων ή της κατηγορίας δικαιούχων· και

ε) οποιουδήποτε άλλου φυσικού προσώπου ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο επί του εμπιστεύματος.

Οι πληροφορίες αυτές πρέπει να περιλαμβάνονται και στο μητρώο πραγματικών δικαιούχων του κράτους μέλους στο οποίο διαμένει ή είναι εγκατεστημένος ο εμπιστευματοδόχος (ή πρόσωπο που κατέχει ισοδύναμη θέση με τον εμπιστευματοδόχο). Ωστόσο, εάν ο εμπιστευματοδόχος (ή πρόσωπο που κατέχει ισοδύναμη θέση) έχει την έδρα του εκτός της ΕΕ, τότε οι πληροφορίες πρέπει να περιέχονται στο μητρώο πραγματικών δικαιούχων του κράτους μέλους στο οποίο ο εμπιστευματοδόχος (ή πρόσωπο που κατέχει ισοδύναμη θέση) συνάπτει επιχειρηματική σχέση ή αποκτά ακίνητη περιουσία εξ ονόματος του εμπιστεύματος.

Ισχύουν ακριβώς οι ίδιες προϋποθέσεις όσον αφορά την πρόσβαση στις πληροφορίες, όπως αναφέρθηκε ήδη ανωτέρω σε σχέση με το μητρώο πραγματικών δικαιούχων, συμπεριλαμβανομένου του γεγονότος ότι η χρήση προσέγγισης που βασίζεται σε εκτίμηση κινδύνου σημαίνει ότι ο δικηγόρος δεν θα πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στις πληροφορίες που προέρχονται από το μητρώο.

Ο όγκος των πληροφοριών που θα πρέπει να λάβει ο δικηγόρος από τον πελάτη εξαρτάται από τον ρόλο που διαδραματίζει ο δικηγόρος. Εάν ο δικηγόρος ιδρύει ή διαχειρίζεται το καταπίστευμα, την εταιρεία ή τη νομική οντότητα ή εάν ασκεί καθήκοντα καταπιστευματοδόχου ή διευθυντή καταπιστεύματος, εταιρείας ή άλλης νομικής οντότητας, οφείλει να κατανοεί τον γενικό σκοπό της δομής και την πηγή των κεφαλαίων στη δομή, επιπλέον της δυνατότητας εξακρίβωσης της ταυτότητας των πραγματικών δικαιούχων και των προσώπων που ασκούν τον έλεγχο της οντότητας.

Ο δικηγόρος που παρέχει άλλες υπηρεσίες (π.χ. καθήκοντα καταστατικής έδρας) σε καταπίστευμα, εταιρεία ή άλλη νομική οντότητα θα υποχρεούται να λαμβάνει επαρκείς πληροφορίες ώστε να έχει τη δυνατότητα να εξακριβώσει την ταυτότητα των πραγματικών δικαιούχων και των προσώπων που ασκούν τον έλεγχο της οντότητας.

Ο δικηγόρος που δεν ασκεί καθήκοντα καταπιστευματοδόχου μπορεί, υπό τις κατάλληλες συνθήκες, να βασιστεί σε σύνοψη που συντάξε άλλος επαγγελματίας νομικός ή λογιστής ή φορέας παροχής υπηρεσιών σε εταιρείες καταπιστευματικής διαχείρισης ή επιχειρήσεις ή σε σχετικά αποσπάσματα της πράξης καταπιστεύματος αυτής καθαυτήν, ώστε ο δικηγόρος να έχει τη δυνατότητα να εξακριβώσει την ταυτότητα του καταπιστευματοπάρoχου, των καταπιστευματοδόχων, του προστάτη (εάν υπάρχει), των δικαιούχων ή των φυσικών προσώπων που ασκούν αποτελεσματικό έλεγχο.

Είναι προφανές ότι πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη για πραγματικό δικαιούχο. Για παράδειγμα, ο πελάτης μπορεί να είναι αντιπρόσωπος, μέσω πληρεξουσίου ή υπό την ιδιότητα του συνδίκου πτώχευσης. Οι δικηγόροι θα πρέπει να είναι σε εγρήγορση για το ενδεχόμενο χρησιμοποίησης εικαζόμενων σχέσεων πρακτόρευσης για τη διευκόλυνση περιπτώσεων απάτης.

Συνιστάται η υιοθέτηση αναλογικής προσέγγισης. Για παράδειγμα, στην περίπτωση πολύπλοκης εταιρικής δομής, θα ήταν δυσανάλογο να διενεργηθούν ανεξάρτητες αναζητήσεις σε πολλές οντότητες σε πολλαπλές βαθμίδες μιας εταιρικής αλυσίδας προκειμένου να διαπιστωθεί αν, με τη συσσώρευση πολύ μικρών συμμετοχών σε διαφορετικές οντότητες, ένα πρόσωπο επιτυγχάνει τελικά να κατέχει ποσοστό συμμετοχής άνω του 25 % στην εταιρική οντότητα του πελάτη. Αντιθέτως, οι δικηγόροι πρέπει να έχουν τη βεβαιότητα ότι κατανοούν συνολικά τη δομή ιδιοκτησίας και ελέγχου της εταιρείας-πελάτη.

Αμφότερα τα άρθρα 30 και 31 περιλαμβάνουν διατάξεις οι οποίες επιβάλλουν την υποχρέωση αναφοράς αναντιστοιχιών, δηλαδή οι υπόχρεες οντότητες πρέπει να αναφέρουν οποιαδήποτε αναντιστοιχία εντοπίζουν μεταξύ των πληροφοριών σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο που διατίθενται στα κεντρικά μητρώα και των πληροφοριών σχετικά με τον πραγματικό δικαιούχο που τίθενται στη διάθεσή τους υπό την ιδιότητά τους ως υπόχρεων οντοτήτων. Αυτό ισχύει για τις πληροφορίες σχετικά με τα εταιρικά μητρώα και άλλα μητρώα πραγματικών δικαιούχων.

Δεν προβλέπεται καθήκον ενεργού αναζήτησης τέτοιων αναντιστοιχιών, ενώ το καθήκον αυτό δεν ισχύει επίσης όταν οι πληροφορίες διέπονται από το δικηγορικό απόρρητο ή όταν η αναντιστοιχία δεν είναι ουσιώδης (όπως μόνο το αρχικό γράμμα για μεσαίο όνομα αντί του πλήρους ονόματος). Η αναντιστοιχία μπορεί να αναφερθεί πρώτα στον πελάτη, ώστε να έχει τη δυνατότητα ο πελάτης να διορθώσει γρήγορα την αναντιστοιχία. Εάν ληφθεί απόφαση να μην υποβληθεί αναφορά αναντιστοιχίας, επειδή δεν είναι, π.χ., ουσιώδης, συνιστάται σε κάθε περίπτωση η τήρηση αρχείων της δράσης που αναλήφθηκε.

ΤΡΙΤΕΣ ΧΩΡΕΣ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Το άρθρο 18α της οδηγίας περιέχει λεπτομερείς οδηγίες σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης πελατών από τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου. Η Επιτροπή έχει λάβει την εντολή να επισημαίνει τις χώρες που χαρακτηρίζονται από στρατηγικές ανεπάρκειες στα οικεία συστήματα ΚΞΧ/ΧΤ, με σκοπό την προστασία της ακεραιότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος της ΕΕ. Ο [πλέον πρόσφατος κατάλογος](#) καταρτίστηκε στις 7 Μαΐου 2020. Στο παράρτημα 1 απαριθμούνται οι χώρες που περιλαμβάνονται στον εν λόγω κατάλογο.

Είναι προφανές ότι οι παράγοντες κινδύνου χώρας αποτελούν εξέχοντα παράγοντα στη συνολική εκτίμηση κινδύνων. Αντιστρόφως, όταν οι πελάτες ή οι πραγματικοί δικαιούχοι πελατών έχουν την έδρα τους ή ασκούν επιχειρηματικές δραστηριότητες σε δικαιοδοσίες χαμηλού κινδύνου, το στοιχείο αυτό θα πρέπει επίσης να αποτυπώνεται στην εκτίμηση κινδύνων.

Επισημαίνεται στους δικηγόρους ότι ενδέχεται να υπάρχουν και άλλες δικαιοδοσίες που ενέχουν υψηλό κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο «τρίτων χωρών υψηλού κινδύνου» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Για παράδειγμα, οι κατατάξεις διαφθοράς που παρέχονται από την Transparency International (μια παγκόσμια ΜΚΟ για την καταπολέμηση της διαφθοράς) και οι εκθέσεις που συγκεντρώνονται ετησίως από την Παγκόσμια Τράπεζα μπορούν να αποτελέσουν περαιτέρω χρήσιμες πηγές.

Επιπλέον, μολονότι η παρούσα ενότητα αφορά τις χώρες που περιλαμβάνονται στο κατάλογο χωρών υψηλού κινδύνου, είναι πιθανό να υπάρχουν επίσης χώρες, φυσικά πρόσωπα ή όμιλοι που υπόκεινται σε «κυρώσεις, εμπορικό αποκλεισμό ή παρεμφερή μέτρα», όπως αναφέρεται στην παράγραφο 3 του παραρτήματος ΙΙΙ, για τις οποίες θα είναι επίσης αναγκαία η άσκηση αυξημένης δέουσας επιμέλειας. Η ΕΕ και τα Ηνωμένα Έθνη τηρούν σχετικούς καταλόγους, ενώ το ίδιο μπορεί να ισχύει και για τα επιμέρους κράτη μέλη.

Οι πρόσθετοι παράγοντες που απαριθμούνται στο άρθρο 18α για την άσκηση αυξημένης δέουσας επιμέλειας σε τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου επικεντρώνονται κυρίως στις πρόσθετες πληροφορίες που απαιτούνται από τον πελάτη και στην πρόσθετη παρακολούθηση της σχέσης.

ΠΟΛΙΤΙΚΩΣ ΕΚΤΕΘΕΙΜΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΑ (ΠΕΠ)

Ο ορισμός του ΠΕΠ παρέχεται στο άρθρο 3 σημείο 9 της οδηγίας:

Άρθρο 3

(9) ως «πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο» νοείται το φυσικό πρόσωπο στο οποίο έχουν ή είχαν ανατεθεί σημαντικά δημόσια λειτουργήματα, όπως τα εξής:

α) αρχηγοί κρατών, αρχηγοί κυβερνήσεων, υπουργοί, αναπληρωτές υπουργοί και υφυπουργοί·

β) μέλη κοινοβουλίων ή παρόμοιων νομοθετικών σωμάτων·

γ) μέλη των διοικητικών οργάνων των πολιτικών κομμάτων·

δ) μέλη ανωτάτων δικαστηρίων, συνταγματικών δικαστηρίων ή άλλων δικαιοδοτικών οργάνων υψηλού επιπέδου των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε περαιτέρω ένδικα μέσα, πλην εξαιρετικών περιστάσεων·

ε) μέλη ελεγκτικών συνεδρίων και διοικητικών συμβουλίων κεντρικών τραπεζών·

στ) πρέσβεις, επιτετραμμένοι και υψηλόβαθμοι αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων·

ζ) μέλη διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών οργάνων κρατικών επιχειρήσεων·

η) διευθυντές, αναπληρωτές διευθυντές και μέλη του διοικητικού συμβουλίου ή πρόσωπα που κατέχουν ισοδύναμη θέση σε διεθνή οργανισμό.

Κανένα από τα δημόσια λειτουργήματα που αναφέρονται στα στοιχεία α) έως η) δεν αφορά πρόσωπα κατέχοντα ενδιάμεσες ή χαμηλές θέσεις της υπαλληλικής ιεραρχίας·

Δίνεται έμφαση στα ΠΕΠ επειδή τα κράτη μέλη του ΟΟΣΑ ανησυχούν μήπως τα ΠΕΠ χρησιμοποιούν την πολιτική τους θέση για να πλουτίσουν με δόλιο τρόπο. Πρόκειται επίσης για σχέση ΠΕΠ όταν το πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο είναι πραγματικός δικαιούχος πελάτη και όταν ο πελάτης ή ο πραγματικός δικαιούχος του είναι στενός συγγενής ή γνωστός στενός συνεργάτης πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου. Στην οδηγία ορίζονται επίσης οι στενοί συγγενείς και οι στενοί συνεργάτες ως εξής:

Άρθρο 3

(10) στους «στενούς συγγενείς» περιλαμβάνονται:

α) ο/η σύζυγος, ή πρόσωπο εξομοιούμενο με σύζυγο, πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου·

β) τα τέκνα και οι σύζυγοί τους, ή πρόσωπα εξομοιούμενα με σύζυγο, πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου·

γ) οι γονείς πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου·

(11) ως «πρόσωπα που είναι γνωστά ως στενοί συνεργάτες» νοούνται:

α) φυσικά πρόσωπα για τα οποία είναι γνωστό ότι είναι από κοινού πραγματικοί δικαιούχοι νομικής οντότητας ή νομικού μορφώματος ή ότι συνδέονται με οποιαδήποτε άλλη στενή επιχειρηματική σχέση με πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο·

β) φυσικά πρόσωπα που είναι μόνοι πραγματικοί δικαιούχοι νομικής οντότητας ή νομικού

μορφώματος που είναι γνωστό ότι συστάθηκαν προς de facto όφελος πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου

Το άρθρο 20 της οδηγίας ορίζει τα ειδικά μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας που πρέπει να λαμβάνει ο δικηγόρος όσον αφορά ένα ΠΕΠ:

- (1) να διαθέτουν κατάλληλα συστήματα διαχείρισης του κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων διαδικασιών βασιζόμενων στους κινδύνους, για να καθορίζουν αν ο πελάτης ή ο πραγματικός δικαιούχος του πελάτη είναι πολιτικώς εκτεθειμένο πρόσωπο

Οι δικηγόροι δεν υποχρεούνται να διεξάγουν εκτενείς έρευνες για να διαπιστώσουν αν ένα πρόσωπο είναι ΠΕΠ. Αρκεί να λαμβάνονται υπόψη πληροφορίες που έχει στην κατοχή του ο δικηγόρος ή πληροφορίες που είναι δημόσια γνωστές. Πολλά δικηγορικά γραφεία χρησιμοποιούν υπηρεσίες συνδρομητών οι οποίες μπορούν να διενεργούν ελέγχους σε βάσεις δεδομένων ΠΕΠ. Το είδος των μέτρων που πρέπει να ληφθούν εξαρτάται από τη συνολική εκτίμηση κινδύνων που διενεργεί το δικηγορικό γραφείο.

Δεδομένου ότι η ύπαρξη ΠΕΠ σε παγκόσμιο επίπεδο είναι ευρεία και διαρκώς μεταβαλλόμενη, υπάρχουν ορισμένοι βασικοί δείκτες που μπορούν να παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία ως εξής:

- ο δικηγόρος λαμβάνει κεφάλαια από κρατικό λογαριασμό
- αλληλογραφία σε επίσημο επιστολόχαρτο από τον πελάτη ή από συνδεδεμένο πρόσωπο
- ειδησεογραφικές αναφορές και αναζητήσεις στο διαδίκτυο.

Επίσης, οι δικηγόροι δεν χρειάζεται να διερευνούν ενεργά αν οι πραγματικοί δικαιούχοι ενός πελάτη είναι ΠΕΠ. Ωστόσο, σε περίπτωση που είναι γνωστό ότι ο πραγματικός δικαιούχος είναι ΠΕΠ, οι δικηγόροι θα πρέπει να εξετάζουν, σύμφωνα με προσέγγιση βάσει κινδύνου, τι είδους πρόσθετα μέτρα πρέπει ενδεχομένως να ληφθούν για την αντιμετώπιση του πελάτη.

- (2) να λαμβάνουν έγκριση από τα ανώτερα διοικητικά στελέχη για τη σύναψη ή τη διατήρηση επιχειρηματικών σχέσεων με ΠΕΠ

Το «άνωτερο διοικητικό στέλεχος» ορίζεται στο άρθρο 3 σημείο 12 ως «το στέλεχος ή ο υπάλληλος με επαρκείς γνώσεις της έκθεσης του ιδρύματος ή του οργανισμού στον κίνδυνο νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, καθώς και με επαρκή αρχαιότητα για τη λήψη αποφάσεων που επηρεάζουν την έκθεση σε κίνδυνο». Δεν χρειάζεται, σε όλες τις περιπτώσεις, να είναι μέλος του ισοδύναμου σε δικηγορικό γραφείο διοικητικού συμβουλίου, και θα μπορούσε, επομένως, να είναι:

- ο επικεφαλής ομάδας δικηγόρων
- άλλος εταίρος που δεν εμπλέκεται στον συγκεκριμένο φάκελο
- ο εταίρος που εποπτεύει τον συγκεκριμένο φάκελο

- το πρόσωπο που είναι υπεύθυνο για τη συμμόρφωση με τις διατάξεις ΚΕΧ/ΧΤ στο δικηγορικό γραφείο·
- ο διευθύνων εταίρος.

(3) να λαμβάνουν επαρκή μέτρα για να διαπιστώνουν την πηγή του πλούτου και την προέλευση των κεφαλαίων τα οποία αφορά η επιχειρηματική σχέση ή η συναλλαγή με ΠΕΠ

Η «προέλευση των κεφαλαίων» είναι διαφορετική από την «πηγή του πλούτου». Η «προέλευση των κεφαλαίων» αφορά τον τόπο από τον οποίο αποστέλλονται τα κεφάλαια του πελάτη καθώς και τον τρόπο και τον τόπο από τον οποίο ο πελάτης έλαβε τα χρήματα ώστε να μπορεί να τα αποστείλει. Η «πηγή του πλούτου» αφορά με τον τρόπο με τον οποίο προέκυψε το σύνολο του πλούτου ή των περιουσιακών στοιχείων του πελάτη — για παράδειγμα, μέσω κληρονομιάς, πώλησης ακινήτων ή επενδυτικού κέρδους. Η αξιολόγηση της «πηγής του πλούτου» έχει θεμελιώδη σημασία για τη διενέργεια αξιολόγησης στον τομέα της ΚΕΧ/ΧΤ.

Εάν το πρόσωπο είναι γνωστό ΠΕΠ, τα οικονομικά του συμφέροντα μπορεί να είναι ήδη διαθέσιμα σε δημόσιο μητρώο. Σε αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει να αρκούν οι ερωτήσεις που υποβάλλονται στον πελάτη, με τήρηση αρχείων όλων των ενεργειών σύμφωνα με τη συνήθη διαδικασία. Το είδος των εγγράφων που γίνονται δεκτά για την επαλήθευση είτε της προέλευσης των κεφαλαίων είτε της πηγής του πλούτου θα πρέπει να εξαρτάται από το επίπεδο κινδύνου ΚΕΧ/ΧΤ που παρουσιάζει ο πελάτης. Όσο μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος τόσο πληρέστερα και πιο αξιόπιστα θα πρέπει να είναι τα έγγραφα που λαμβάνει ο δικηγόρος. Στα είδη των εγγράφων που πρέπει να εξετάζονται περιλαμβάνονται τα εξής: αποσπάσματα τραπεζικών λογαριασμών, διαθήκες, πλήρη εκκαθαριστικά σημειώματα μισθοδοσίας, ελεγμένοι χρηματοοικονομικοί λογαριασμοί που απεικονίζουν τα κεφάλαια που εκταμιεύθηκαν στον πελάτη, συμφωνίες πώλησης/αγοράς, αποδείξεις άλλων συναλλαγών, αποδεικτικό εισοδήματος από μετοχικό κεφάλαιο, επιχειρηματικές δραστηριότητες, κληροδότημα ή δωρεά.

Ο έλεγχος της πηγής του πλούτου σε πελάτη χαμηλού ή μέσου κινδύνου μπορεί να σημαίνει απλώς και μόνο την υποβολή σχετικών ερωτήσεων και την καταγραφή των απαντήσεων. Όσο αυξάνεται ο κίνδυνος θα πρέπει να αυξάνεται αντίστοιχα και το επίπεδο των υποβαλλόμενων ερωτήσεων και των επιδιωκόμενων εγγράφων.

Μολονότι οι συμβουλές αυτές περιλαμβάνονται στο παρόν εγχειρίδιο υπό τον τίτλο που αφορά τα ΠΕΠ, οι δικηγόροι θα πρέπει να εξετάζουν επίσης το ενδεχόμενο να τις ακολουθούν στο πλαίσιο της συνεχούς παρακολούθησης οποιασδήποτε επιχειρηματικής σχέσης, είτε πρόκειται για περίπτωση υψηλού κινδύνου είτε όχι. Όπως προαναφέρθηκε, ο έλεγχος της προέλευσης των κεφαλαίων αποτελεί χρήσιμο πρακτικό εργαλείο για την προστασία της δραστηριότητας ενός δικηγορικού γραφείου γενικότερα.

(4) να διενεργούν ενισχυμένη και συνεχή παρακολούθηση των εν λόγω επιχειρηματικών σχέσεων

Το είδος ενισχυμένης παρακολούθησης θα ήταν, για παράδειγμα, να διασφαλιστεί ότι τα κεφάλαια που καταβάλλει ο πελάτης προέρχονται από τον καθορισμένο λογαριασμό και αντιστοιχούν σε ποσό ανάλογο προς τον γνωστό πλούτο του πελάτη. Σε αντίθεση περίπτωση, πρέπει να τεθούν

περαιτέρω ερωτήσεις.

ΠΕΛΑΤΕΣ ΧΩΡΙΣ ΦΥΣΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ

Εάν ένας πελάτης είναι φυσικό πρόσωπο και δεν είναι παρών για τους σκοπούς της εξακρίβωσης της ταυτότητας, η απουσία αυτή αποτελεί παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση του επιπέδου κινδύνου ΞΧ ή ΧΤ και της επακόλουθης έκτασης τυχόν μέτρων αυξημένης δέουσας επιμέλειας.

Είναι προφανές ότι ο πελάτης που δεν είναι φυσικό πρόσωπο δεν μπορεί ποτέ να είναι παρών για την εξακρίβωση της ταυτότητάς του και θα εκπροσωπείται από αντιπρόσωπο. Μολονότι η απουσία διά ζώσης συναντήσεων με αντιπροσώπους ενός τέτοιου πελάτη συνιστά παράγοντα κινδύνου, αυτό δεν σημαίνει αυτομάτως ότι πρέπει να ασκείται αυξημένη δέουσα επιμέλεια. Πρέπει να εκτιμάται ο συνολικός κίνδυνος.

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΤΙΚΑ ΣΗΜΑΤΑ

Επιπλέον των ανωτέρω αναγνωρισμένων κατηγοριών, υπάρχουν διάφορες περιστάσεις που θα πρέπει να θέτουν τον δικηγόρο σε εγρήγορση, και οι οποίες ονομάζονται συχνά προειδοποιητικά σήματα (red flags).

Και σε αυτή την περίπτωση, χωρίζονται στις τρεις κατηγορίες κινδύνου που έχουν ήδη αναφερθεί: πελάτης, συναλλαγή, γεωγραφία. Τα παραδείγματα που ακολουθούν επιλέχθηκαν από τον οδηγό με τίτλο «[A lawyer's guide to detecting and preventing money laundering](#)», που δημοσιεύθηκε από το CCBE, τον Διεθνή Δικηγορικό Σύλλογο (IBA) και τον Αμερικανικό Δικηγορικό Σύλλογο (ABA) το 2014, ο οποίος αξίζει να διαβαστεί ολόκληρος για τους καταλόγους προειδοποιητικών σημάτων που περιέχει. Γεωγραφικά παραδείγματα παρατίθενται στην προηγούμενη ενότητα σχετικά με τις τρίτες χώρες υψηλού κινδύνου.

Πελάτης

- χρήση ενδιαμέσων χωρίς βάσιμο λόγο·
- αποφυγή προσωπικής επαφής χωρίς βάσιμο λόγο·
- απροθυμία γνωστοποίησης πληροφοριών, δεδομένων και εγγράφων που είναι αναγκαία για τη διενέργεια της συναλλαγής·
- χρήση πλαστών ή παραποιημένων εγγράφων·
- ο πελάτης είναι επιχειρηματική οντότητα που δεν μπορεί να βρεθεί στο διαδίκτυο·
- ο πελάτης είναι ασυνήθιστα εξοικειωμένος με τα συνήθη πρότυπα που προβλέπονται από τον νόμο όσον αφορά την πειστική εξακρίβωση της ταυτότητας του πελάτη, τις

καταχωρίσεις δεδομένων και τις αναφορές ύποπτων συναλλαγών ή υποβάλλει επανειλημμένως ερωτήσεις για τις σχετικές διαδικασίες·

- τα μέρη συνδέονται χωρίς προφανή επιχειρηματικό λόγο ή η ηλικία τους είναι ασυνήθιστη για την εκτέλεση καθηκόντων·
τα μέρη δεν είναι τα ίδια με τα πρόσωπα που διευθύνουν πράγματι την επιχείρηση.

Συναλλαγή

- Απουσία ικανοποιητικής εξήγησης για τη χρήση μετρητών·
- η πηγή των κεφαλαίων είναι ασυνήθιστη, π.χ. πολλαπλοί τραπεζικοί λογαριασμοί, αλλοδαποί τραπεζικοί λογαριασμοί, μεταφορά μέσω χώρας υψηλότερου κινδύνου·
- απουσία ικανοποιητικής εξήγησης για την ασυνήθιστα σύντομη περίοδο αποπληρωμής ή την επανειλημμένη αποπληρωμή ενυπόθηκων δανείων πριν από την αρχικά συμφωνηθείσα ημερομηνία λήξης·
- απουσία ικανοποιητικής εξήγησης για υπερβολικά υψηλή ή χαμηλή τιμή που συνδέεται με τα μεταφερόμενα περιουσιακά στοιχεία·
- απουσία ικανοποιητικής εξήγησης για μεγάλη χρηματοοικονομική συναλλαγή, ιδίως εάν ζητείται από νεοσυσταθείσα εταιρεία, όταν δεν δικαιολογείται από τον εταιρικό σκοπό ή τη δραστηριότητα του πελάτη·
- η πηγή των κεφαλαίων είναι ασυνήθιστη λόγω χρηματοδότησης από τρίτους, είτε για τη συναλλαγή είτε για τέλη/φόρους χωρίς προφανή σύνδεση.

Γεωγραφία

- Χώρες/περιοχές που χαρακτηρίζονται από αξιόπιστες πηγές ως χώρες/περιοχές που παρέχουν χρηματοδότηση ή στήριξη για τρομοκρατικές δραστηριότητες ή ως χώρες στο έδαφος των οποίων δραστηριοποιούνται οργανώσεις που χαρακτηρίζονται ως τρομοκρατικές·
- χώρες που χαρακτηρίζονται από αξιόπιστες πηγές ως χώρες με σημαντικά επίπεδα οργανωμένου εγκλήματος, διαφθοράς ή άλλης εγκληματικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων των χωρών προέλευσης ή διέλευσης παράνομων ναρκωτικών, εμπορίας και διακίνησης ανθρώπων και παράνομων τυχερών παιχνιδιών·
- χώρες που υπόκεινται σε κυρώσεις, εμπορικό αποκλεισμό ή παρεμφερή μέτρα που εκδίδονται από διεθνείς οργανισμούς, όπως η ΕΕ ή τα Ηνωμένα Έθνη·
- χώρες που χαρακτηρίζονται από αξιόπιστες πηγές ως χώρες με αδύναμα καθεστώτα διακυβέρνησης, επιβολής του νόμου και κανονιστικών καθεστώτων, συμπεριλαμβανομένων των χωρών που χαρακτηρίζονται από δηλώσεις της FATF ως χώρες με αδύναμα καθεστώτα ΚΞΧ/ΧΤ, και σε σχέση με τις οποίες τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις επιχειρηματικές σχέσεις και συναλλαγές.

ΧΡΗΣΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Οι δικηγόροι μπορούν να χρησιμοποιούν τεχνολογικές λύσεις για τις υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη που υπέχουν ως εξής:

- ηλεκτρονικά μέσα για την επαλήθευση της ταυτότητας ενός φυσικού προσώπου·
- ελεγκτές εταιρικών μητρώων και πραγματικών δικαιούχων·
- ηλεκτρονικά εργαλεία για τον έλεγχο πελατών σε καταλόγους επιτήρησης κυρώσεων, ΠΕΠ και αρνητικής κάλυψης από τα μέσα ενημέρωσης.

Η χρήση αυτή δεν απαλλάσσει τους δικηγόρους από την προσωπική ευθύνη, την οποία εξακολουθεί να έχει ο δικηγόρος καθ' όλη τη διάρκεια της εντολής τους. Επομένως, το προσωπικό των δικηγόρων που χρησιμοποιεί τα εργαλεία θα πρέπει να είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο, ενώ οι ίδιοι οι δικηγόροι θα πρέπει να κατανοούν σε βάθος τον τρόπο λειτουργίας των εργαλείων.

Η χρήση ηλεκτρονικών μέσων για την επαλήθευση της ταυτότητας μπορεί να εξασφαλίσει σε ένα δικηγορικό γραφείο εξοικονόμηση πόρων και μπορεί να είναι το ίδιο ασφαλής ή, για την ακρίβεια, περισσότερο ασφαλής σε σύγκριση με τα παραδοσιακά έντυπα έγγραφα. Ωστόσο, οι δικηγόροι θα πρέπει να είναι σε εγρήγορση για διάφορους κινδύνους:

- κυβερνοασφάλεια και ασφάλεια των δεδομένων·
- απάτη·
- πιθανότητα ανθρώπινου λάθους λόγω σφάλματος εισαγωγής δεδομένων·
- επίπεδο του κινδύνου που παρουσιάζει ο πελάτης ή η συναλλαγή·
- ανάγκη σύνδεσης του παρουσιαζόμενου πελάτη με την ηλεκτρονική ταυτότητα που βρέθηκε·
- η πρόσφατη φύση, η αξιοπιστία και η πληθώρα των πηγών που χρησιμοποιεί ο ηλεκτρονικός πάροχος·
- η αξιοπιστία, η ανεξαρτησία και η διαφάνεια του παρόχου και αν είναι πιστοποιημένος από δημόσια αρχή ή μέρος δημόσιου συστήματος, αν είναι μέλος αναγνωρισμένου φορέα του κλάδου και αν συμμορφώνεται με αναγνωρισμένα διεθνή πρότυπα στον συγκεκριμένο τομέα.

Κατά τη χρήση ελεγκτών εταιρικών μητρώων και πραγματικών δικαιούχων, το επίπεδο κινδύνου θα πρέπει να καθορίζει αν θα πρέπει να αναζητηθούν ανεξάρτητα αποδεικτικά στοιχεία, δεδομένου ότι τα εν λόγω μητρώα καταρτίζονται συνήθως με τη χρήση δεδομένων από τις ίδιες τις οντότητες. Οι καταχωρισμένες πληροφορίες ενδέχεται επίσης να μην παρέχουν πλήρη εικόνα και θα πρέπει

να λαμβάνεται μέριμνα για την απαιτούμενη συχνότητα ανανέωσης των δεδομένων.

Όσον αφορά τον έλεγχο των πελατών σε καταλόγους επιτήρησης κυρώσεων, ΠΕΠ και αρνητικής κάλυψης από τα μέσα ενημέρωσης, ο καθοριστικός παράγοντας θα είναι και πάλι το επίπεδο κινδύνου. Για περιπτώσεις ή πρακτικές χαμηλότερου κινδύνου, μπορεί να είναι αποδεκτές δωρεάν ή έτοιμες προς χρήση λύσεις. Για τις περιπτώσεις υψηλότερου κινδύνου, θα πρέπει να εξετάζεται το εύρος του ελέγχου (για παράδειγμα, οι πραγματικοί δικαιούχοι, οι διευθυντές των εταιρειών), η συχνότητά του καθώς και η αξιοπιστία των συστημάτων που χρησιμοποιούνται όσον αφορά την εισαγωγή δεδομένων, την ηλικία των πληροφοριών και την πληρότητα των δεδομένων. Ένα κατάλληλο εργαλείο ελέγχου θα πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα ελέγχου και εντοπισμού ονομάτων και άλλων συνόλων δεδομένων με ήσσονος σημασίας τροποποιήσεις, όπως αντίστροφη σειρά, μερικό κείμενο και συντομογραφίες ή με μη λατινική γραφή, όπως κινεζικούς χαρακτήρες ή δεδομένα εμπορικών κωδικών.

ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

Εισαγωγή

Η αναφορά ύποπτων συναλλαγών βρίσκεται στο επίκεντρο του καθεστώτος ΚΕΧ/ΧΤ που θεσπίστηκε με την οδηγία. Η κύρια υποχρέωση απορρέει από το άρθρο 33:

Άρθρο 33

1. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τις υπόχρεες οντότητες και, εφόσον απαιτείται, από τους διευθυντές και τους υπαλλήλους τους, να συνεργάζονται πλήρως:

α) ενημερώνοντας άμεσα τη ΜΧΠ, με δική τους πρωτοβουλία, π.χ. υποβάλλοντας έκθεση, όταν η υπόχρεη οντότητα γνωρίζει, έχει υποψίες ή εύλογους λόγους να υποπτεύεται ότι τα κεφάλαια ανεξαρτήτως του ύψους τους συνιστούν έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες ή σχετίζονται με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, καθώς και ανταποκρινόμενοι άμεσα σε αιτήματα της ΜΧΠ για συμπληρωματικές πληροφορίες που αφορούν τέτοιες περιπτώσεις και

β) παρέχοντας αμελλητί στη ΜΧΠ, κατόπιν αιτήματός της, όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες.

Πρέπει να αναφέρονται όλες οι ύποπτες συναλλαγές, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων απόπειρας συναλλαγής.

Προβλέπονται ειδικές διατάξεις για τους δικηγόρους, οι οποίοι εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 2 παράγραφος 1 σημείο 3 στοιχείο β) ως εξής:

Άρθρο 34

1. Κατά παρέκκλιση από το άρθρο 33 παράγραφος 1, τα κράτη μέλη μπορούν, στην περίπτωση των υπόχρεων οντοτήτων που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 σημείο 3 στοιχεία α), β) και δ), να ορίσουν, ως αρχή που πρέπει να λάβει τις πληροφορίες που αναφέρονται στο άρθρο 33 παράγραφος 1, κατάλληλο αυτορρυθμιζόμενο φορέα του οικείου επαγγελματικού κλάδου.

Υπό την επιφύλαξη της παραγράφου 2, ο οριζόμενος αυτορρυθμιζόμενος φορέας, στις

περιπτώσεις που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο της παρούσας παραγράφου, διαβιβάζει αμέσως αυτούσιες τις πληροφορίες στη ΜΧΠ.

2. Τα κράτη μέλη δεν εφαρμόζουν τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 33 παράγραφος 1 στους συμβολαιογράφους, άλλους ελεύθερους επαγγελματίες νομικούς, τους νόμιμους ελεγκτές, τους εξωτερικούς λογιστές και φοροτεχνικούς, αποκλειστικά και μόνον στο βαθμό που η εν λόγω εξαίρεση αφορά τις πληροφορίες που λαμβάνουν από ή σχετικά με πελάτη τους, κατά την αξιολόγηση της νομικής κατάστασης του εν λόγω πελάτη ή όταν τον υπερασπίζονται ή τον εκπροσωπούν σε δίκη ή σχετικά με δίκη, συμπεριλαμβανομένης της παροχής συμβουλών για την κίνηση ή την αποφυγή δίκης, ανεξαρτήτως αν οι πληροφορίες λαμβάνονται πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά τη δίκη.

Συνοπτικά, σύμφωνα με τις δύο ανωτέρω διατάξεις, ο δικηγόρος οφείλει να ενημερώνει την εθνική μονάδα χρηματοοικονομικών πληροφοριών (ΜΧΠ) όταν «γνωρίζει, έχει υποψίες ή εύλογους λόγους να υποπτεύεται» ότι τα κεφάλαια που αποτελούν μέρος της συναλλαγής συνιστούν έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες ή σχετίζονται με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιτρέπουν στους δικηγορικούς συλλόγους να αναλαμβάνουν το καθήκον υποβολής αναφοράς, και αυτό έχει συμβεί σε ορισμένα κράτη μέλη. Προβλέπεται επίσης εξαίρεση των δικηγόρων από την υποβολή αναφοράς σε πολύ περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων — κατά την αξιολόγηση της νομικής κατάστασης του πελάτη τους ή όταν υπερασπίζονται ή εκπροσωπούν τον πελάτη σε δίκη.

Ο δικηγόρος δεν πρέπει να συνεχίσει να ενεργεί για λογαριασμό του πελάτη μετά την υποβολή αναφοράς ύποπτων συναλλαγών στη ΜΧΠ, εκτός από πολύ περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων:

Άρθρο 35

1. Τα κράτη μέλη απαιτούν από τις υπόχρεες οντότητες να απέχουν από τη διενέργεια συναλλαγών για τις οποίες γνωρίζουν ή υποπτεύονται ότι σχετίζονται με προϊόντα εγκληματικών δραστηριοτήτων ή συνδέονται με χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, προτού ολοκληρώσουν τις απαραίτητες ενέργειες κατά το άρθρο 33 παράγραφος 1 πρώτο εδάφιο στοιχείο α) και συμμορφωθούν με περαιτέρω συγκεκριμένες εντολές της ΜΧΠ ή των αρμόδιων αρχών σύμφωνα με τη νομοθεσία του οικείου κράτους μέλους.

2. Εφόσον η αποφυγή της διενέργειας των συναλλαγών που αναφέρεται στην παράγραφο 1 είναι αδύνατη ή ενδέχεται να εμποδίσει τις προσπάθειες δίωξης των δικαιούχων ύποπτης συναλλαγής, οι εμπλεκόμενες υπόχρεες οντότητες ενημερώνουν τη ΜΧΠ αμέσως μετά τη συναλλαγή.

Τέλος, είναι προφανές ότι ο δικηγόρος θα πρέπει να είναι εξοικειωμένος με τις εθνικές διαδικασίες αποστολής αναφορών ύποπτων συναλλαγών στη ΜΧΠ.

Τόσο η σχέση μεταξύ των εν λόγω υποχρεώσεων αναφοράς, συμπεριλαμβανομένης της απαγόρευσης προειδοποίησης που αναλύεται χωριστά στη συνέχεια, όσο και το δικηγορικό απόρρητο αναλύονται στην ενότητα σχετικά με το δικηγορικό απόρρητο κατωτέρω.

Προειδοποίηση (Tipping off)

Υπάρχει μία πτυχή των υποχρεώσεων αναφοράς που είναι πολύ σημαντική για τους δικηγόρους και αφορά τη διάταξη περί απαγόρευσης της προειδοποίησης του άρθρου 39:

Άρθρο 39

1. Οι υπόχρεες οντότητες και οι διευθυντές και οι υπάλληλοί τους δεν γνωστοποιούν στον οικείο πελάτη ή σε τρίτους το γεγονός ότι διαβιβάζονται, θα διαβιβαστούν ή διαβιβάστηκαν πληροφορίες σύμφωνα με τα άρθρα 33 ή 34 ή ότι διεξάγεται ή μπορεί να διεξαχθεί ανάλυση όσον αφορά τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Με άλλα λόγια, απαγορεύεται στον δικηγόρο να ενημερώσει τον πελάτη σχετικά με αναφορά ύποπτων συναλλαγών που έχει διαβιβάσει ο δικηγόρος στη ΜΧΠ. Προβλέπονται κυρώσεις για όσους παραβιάζουν τις εν λόγω απαιτήσεις (βλ. κατωτέρω). Ωστόσο, υπάρχει μία εξαίρεση από αυτόν τον γενικό κανόνα βάσει του άρθρου 39 παράγραφος 6:

Άρθρο 39

6. Όταν οι υπόχρεες οντότητες που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 σημείο 3 στοιχεία α) και β) επιχειρούν να αποτρέψουν πελάτη από εμπλοκή σε παράνομη δραστηριότητα, αυτό δεν αποτελεί γνωστοποίηση κατά την έννοια της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

Με άλλα λόγια, εάν ένας δικηγόρος προσπαθεί να αποτρέψει τον πελάτη από την ανάληψη δραστηριότητας νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, η προσπάθεια αυτή ισοδυναμεί με προειδοποίηση του πελάτη (ακόμη και αν ο πελάτης μπορεί να μαντέψει ότι ο δικηγόρος υποψιάζεται ότι η συναλλαγή μπορεί να ενέχει στοιχεία νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες). Ο δικηγόρος εξακολουθεί να έχει καθήκον να υποβάλει αναφορά ύποπτων συναλλαγών, αλλά μπορεί τότε να συνεχίσει τις προσπάθειες να αποτρέψει τον πελάτη.

Το άρθρο 39 παράγραφος 6 δεν επιβάλλει στον δικηγόρο νομική υποχρέωση να επιδιώξει να αποτρέψει πελάτη από την εμπλοκή του σε παράνομες δραστηριότητες. Υπό το πρίσμα αυτό, η σχέση μεταξύ των δραστηριοτήτων των δικηγόρων που αναφέρονται στο άρθρο 39 παράγραφος 6, αφενός (αποτροπή του πελάτη) και, αφετέρου, στο άρθρο 33 (καθήκον υποβολής αναφοράς ύποπτων συναλλαγών) και στο άρθρο 35 (αποφυγή της συνέχισης των καθηκόντων) μπορεί να γίνει καλύτερα κατανοητή στην ακολουθία κατωτέρω. Το άρθρο 33 περιλαμβάνει την υποχρέωση υποβολής αναφοράς ύποπτων συναλλαγών· στις περιπτώσεις αυτές, οι δικηγόροι πρέπει να αποφεύγουν τη συνέχιση των καθηκόντων τους έως ότου ληφθεί η απόφαση της ΜΧΠ (άρθρο 35). Κάθε πιθανή προσπάθεια που αποσκοπεί στην αποτροπή του πελάτη από την εμπλοκή του σε παράνομες δραστηριότητες δεν θεωρείται αδίκημα βάσει του άρθρου 39 παράγραφος 6. Ωστόσο, δεν επιτρέπεται στους δικηγόρους να προειδοποιούν τους πελάτες τους σχετικά με την αναφορά ύποπτων συναλλαγών.

Αφού ο δικηγόρος υποβάλει αναφορά ύποπτων συναλλαγών, οι δικηγόροι θα πρέπει να εξετάζει σοβαρά το ενδεχόμενο να διακόψει την άσκηση των καθηκόντων του για λογαριασμό του πελάτη αμέσως μετά την υποβολή της αναφοράς ύποπτων συναλλαγών, ακόμη και αν η οδηγία δεν προβλέπει τέτοια υποχρέωση. Ο δικηγόρος ενδέχεται να κατηγορηθεί αργότερα ότι γνώριζε για τις παράνομες δραστηριότητες, ακόμη και αν η ΜΧΠ δεν δώσει αρνητική απάντηση. Με άλλα λόγια: η υποβολή αναφοράς ύποπτων συναλλαγών μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά του δικηγόρου σε περαιτέρω νομικές διαδικασίες.

Εάν ο δικηγόρος κατορθώσει να αποτρέψει τον πελάτη από την εμπλοκή του σε παράνομη δραστηριότητα, τότε παύει πλέον να υφίσταται υποχρέωση υποβολής **αναφοράς ύποπτων**

συναλλαγών.

«Γνωρίζει, έχει υποψίες ή εύλογους λόγους να υποπτεύεται» — και η έννοια των λέξεων εν γένει

Πρόκειται για τις βασικές λέξεις του άρθρου 33 παράγραφος 1 στοιχείο α) που πρέπει να εξετάζει ο δικηγόρος. Δεδομένου ότι υπάρχουν αδικήματα σε σχέση με τη μη υποβολή αναφορών —βλ. «Κυρώσεις» κατωτέρω—, η έννοια των λέξεων αυτή είναι σημαντική,

Η λέξη «Γνωρίζει» μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι απλή. Γνώση, συνήθως, σημαίνει πραγματική γνώση. Το ερώτημα που τίθεται είναι αν η περίπτωση στην οποία ο δικηγόρος εθελουφλεί συνιστά γνώση. Οι δικαιοδοσίες θα μπορούσαν να έχουν τις δικές τους ερμηνείες ως προς το σημείο αυτό, αλλά το εκ πρώτης όψεως κριτήριο θα πρέπει να είναι ότι δεν αρκεί τίποτε λιγότερο από την πραγματική γνώση.

Το κριτήριο για τις «υποψίες» είναι υποκειμενικό. Δεν θα πρέπει να αναμένεται από δικηγόρο ο οποίος πιστεύει ότι μια συναλλαγή είναι ύποπτη να γνωρίζει την ακριβή φύση του ποινικού αδικήματος ή να γνωρίζει με βεβαιότητα ότι συγκεκριμένα κεφάλαια έχουν προέλθει από την εγκληματική δραστηριότητα. Δεν θα πρέπει να απαιτείται οι υποψίες να είναι σαφείς ή να βασίζονται ακλόνητα σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, ωστόσο θα πρέπει να υπάρχει κάποιος βαθμός πειστικότητας, η οποία δεν ισοδυναμεί κατ' ανάγκη με πεποίθηση, αλλά βαίνει τουλάχιστον πέραν της εικασίας. Ο δικηγόρος μπορεί να έχει παρατηρήσει κάτι ασυνήθιστο ή απροσδόκητο και, μετά από έρευνα, τα πραγματικά περιστατικά δεν φαίνονται φυσιολογικά ή δεν είναι απαραίτητα από εμπορική άποψη. Δεν χρειάζεται να υπάρχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι πραγματοποιείται νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες για να υπάρχουν υποψίες.

Τα προειδοποιητικά σήματα που επισημάνθηκαν προηγουμένως παρέχουν καθοδήγηση σχετικά με μια σειρά τυποποιημένων προειδοποιητικών ενδείξεων, οι οποίες μπορούν να εγείρουν ανησυχίες. Εάν ο δικηγόρος δεν έχει θεμελιώσει ακόμη υποψίες, αλλά έχει απλώς λόγους ανησυχίας, για παράδειγμα λόγω της ύπαρξης ενός από τα προειδοποιητικά σήματα, ο δικηγόρος μπορεί να υποβάλει στον πελάτη —ή σε άλλους— περισσότερες ερωτήσεις. Αυτό θα μπορούσε να εξαρτηθεί από το τι γνωρίζει ήδη ο δικηγόρος και από το πόσο εύκολο είναι να προβεί σε έρευνες.

Το κριτήριο όσον αφορά το «έχει εύλογους λόγους να υποπτεύεται» περιέχει το ίδιο νοητικό στοιχείο που περιέχει και ο όρος «υποψίες», με τη διαφορά ότι στην προκειμένη περίπτωση υπάρχει αντικειμενικό κριτήριο. Υπήρχαν πραγματικά περιστατικά από τα οποία ένας ειλικρινής και λογικός δικηγόρος θα έπρεπε να είχε συναγάγει ή να θεμελιώσει την υποψία ότι ο πελάτης εμπλέκεται σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες;

Το ερώτημα αυτό θέτει ακόμη ένα σημαντικό ζήτημα. Η καθοδήγηση σχετικά με τη σημασία των λέξεων αυτών περιορίζεται μόνο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, διότι η εθνική νομοθεσία μπορεί να ορίζει τις λέξεις αυτές με συγκεκριμένο τρόπο και οι ορισμοί ενδέχεται να είναι ελαφρώς διαφορετικοί σε κάθε κράτος μέλος.

Αυτό ισχύει και για άλλες λέξεις που εντοπίζονται στις υποχρεώσεις αναφοράς — για παράδειγμα, «αξιολόγηση της νομικής κατάστασης» ή «δίκη» στη φράση του άρθρου 34 σχετικά με την εξαίρεση από την υποχρέωση αναφοράς «κατά την αξιολόγηση της νομικής κατάστασης του εν λόγω πελάτη

ή όταν τον υπερασπίζονται ή τον εκπροσωπούν σε δίκη ή σχετικά με δίκη».

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, είναι σημαντικό οι δικηγόροι να γνωρίζουν, αφενός, την ακριβή διατύπωση που χρησιμοποιείται τόσο στην έκδοση της οδηγίας στην εθνική τους γλώσσα όσο και στην εθνική νομοθεσία μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο και, αφετέρου, τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύεται συνήθως. Η εθνική νομοθεσία δεν μπορεί να αποκλίνει από το πρότυπο που προβλέπεται στην οδηγία σε επίπεδο ΕΕ, και εάν συμβαίνει κάτι τέτοιο, υπερισχύει η οδηγία, αλλά η έκταση των λέξεων μπορεί, παρ' όλα αυτά, να είναι ελαφρώς διαφορετική μεταξύ των κρατών μελών.

«Εγκληματική δραστηριότητα»

Σύμφωνα με το άρθρο 33 παράγραφος 1 στοιχείο α), ο δικηγόρος υποχρεούται να υποβάλει αναφορά ύποπτων συναλλαγών «όταν η υπόχρεη οντότητα γνωρίζει, έχει υποψίες ή εύλογους λόγους να υποπτεύεται ότι τα κεφάλαια ανεξαρτήτως του ύψους τους συνιστούν έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες ή σχετίζονται με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας».

Ο όρος «εγκληματική δραστηριότητα» ορίζεται στο άρθρο 3 σημείο 4 της οδηγίας:

Άρθρο 3

4) ως «εγκληματική δραστηριότητα» νοείται κάθε είδους εγκληματική ανάμειξη στη διάπραξη των ακόλουθων σοβαρών εγκλημάτων:

α) τρομοκρατικά εγκλήματα, εγκλήματα που σχετίζονται με τρομοκρατική ομάδα και εγκλήματα που σχετίζονται με τρομοκρατικές δραστηριότητες, όπως ορίζεται στους τίτλους II και III της οδηγίας (ΕΕ) 2017/541·

β) οποιουδήποτε από τα αδικήματα που αναφέρονται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 στοιχείο α) της σύμβασης του 1988 των Ηνωμένων Εθνών κατά της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών·

γ) δραστηριότητες εγκληματικών οργανώσεων, όπως ορίζονται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 της απόφασης-πλαίσιο αριθ. 2008/841/ΔΕΥ του Συμβουλίου·

δ) απάτης εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, τουλάχιστον βαρείας, όπως ορίζεται στο άρθρο 1 παράγραφος 1 και στο άρθρο 2 παράγραφος 1 της σύμβασης σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων·

ε) δωροδοκίας·

στ) όλων των αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένων των σχετικών με άμεσους και έμμεσους φόρους φορολογικών εγκλημάτων, όπως τα εγκλήματα αυτά ορίζονται στην εθνική νομοθεσία των κρατών μελών, που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή ένταλμα προσωρινής κράτησης μέγιστης διάρκειας άνω του ενός έτους ή, όσον αφορά τα κράτη μέλη που έχουν ελάχιστο κατώτατο όριο για τα αδικήματα στην έννομη τάξη τους, όλων των αδικημάτων που τιμωρούνται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή ένταλμα προσωρινής κράτησης ελάχιστης διάρκειας τουλάχιστον άνω των έξι μηνών·

Το σημαντικότερο τμήμα του άρθρου 3 —δεδομένου ότι θα αποτελεί το κριτήριο για τις περισσότερες συναλλαγές για τις οποίες θα παρέχουν συμβουλές οι δικηγόροι— είναι το

στοιχείο στ) ανωτέρω, το οποίο περιέχει τον περισυλλεκτικό όρο «όλων των αδικημάτων». Ωστόσο, δεν περιλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις. Παρότι καλύπτει τα φορολογικά εγκλήματα, τα μοναδικά αδικήματα στα οποία εφαρμόζεται είναι εκείνα τα οποία μπορούν να επισύρουν τις ποινές που αναφέρονται στο στοιχείο στ), τα οποία μπορούν δηλαδή να τιμωρηθούν με ποινή μεγαλύτερη του ενός έτους. Όταν ένα κράτος μέλος προβλέπει ελάχιστο κατώτατο όριο για αδικήματα, ο ορισμός αλλάζει σε ποινή ελάχιστης διάρκειας άνω των 6 μηνών.

Οι υποψίες σχετικά με αδικήματα που δεν εμπίπτουν στον ορισμό αυτόν δεν είναι κοινοποιήσιμες. Είναι σαφές ότι οι δικηγόροι θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τον κατάλογο των αδικημάτων στην εθνική τους νομοθεσία.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Ο γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων [ΓΚΠΔ — κανονισμός (ΕΕ) 2016/679] εφαρμόζεται στα δεδομένα βάσει της οδηγίας. Η πλήρης επεξήγηση του ΓΚΠΔ δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του παρόντος οδηγού. Ωστόσο, οι δικηγόροι θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη διάταξη αυτή σε σχέση με όλα τα δεδομένα που επεξεργάζονται και τα οποία αφορούν τον εκάστοτε πελάτη.

Το άρθρο 41 της οδηγίας αφορά ζητήματα προστασίας των δεδομένων:

Άρθρο 41

2. Τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα υποβάλλονται σε επεξεργασία βάσει της παρούσας οδηγίας από τις υπόχρεες οντότητες μόνο με σκοπό την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 και δεν υποβάλλονται σε άλλη επεξεργασία κατά τρόπο ασύμβατο με τους σκοπούς αυτούς. Απαγορεύεται η επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα βάσει της παρούσας οδηγίας για άλλους σκοπούς όπως π.χ. εμπορικούς σκοπούς.

3. Οι υπόχρεες οντότητες παρέχουν στους νέους πελάτες τις πληροφορίες που απαιτούνται σύμφωνα με [τον ΓΚΠΔ] πριν από τη θέσπιση επιχειρηματικής σχέσης ή τη διεξαγωγή περιστασιακής συναλλαγής. Στις εν λόγω πληροφορίες περιλαμβάνεται συγκεκριμένα γενική ανακοίνωση όσον αφορά στις νομικές υποχρεώσεις των υπόχρεων οντοτήτων δυνάμει της παρούσας οδηγίας για επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα με σκοπό την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας όπως αναφέρονται στο άρθρο 1 της παρούσας οδηγίας.

4. Κατ'εφαρμογή της απαγόρευσης γνωστοποίησης που προβλέπεται στο άρθρο 39 παράγραφος 1, τα κράτη μέλη θεσπίζουν νομοθετικά μέτρα για τον περιορισμό, εν όλω ή εν μέρει, του δικαιώματος πρόσβασης του υποκειμένου των δεδομένων στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν στο βαθμό που αυτός ο μερικός ή πλήρης περιορισμός συνιστά αναγκαίο και αναλογικό μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία με τη δέουσα συνεκτίμηση των νόμιμων συμφερόντων του ενδιαφερομένου προσώπου:

α) για να μπορεί η υπόχρεη οντότητα ή η αρμόδια εθνική αρχή να εκπληρώνει ορθά τα καθήκοντά της για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας· ή

β) για να μην παρεμποδίζεται η διενέργεια επίσημων ή νομικών ερευνών, αναλύσεων ή διαδικασιών για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας και για να εξασφαλιστεί ότι δεν διακυβεύονται η πρόληψη, η διερεύνηση και ο εντοπισμός της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

Τόσο από τις ανωτέρω διατάξεις όσο και από τη γενική εφαρμογή του ΓΚΠΔ απορρέουν ορισμένες συνέπειες.

Πρώτον, ο δικηγόρος δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει τα δεδομένα που έλαβε στο πλαίσιο της δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη, ή οποιασδήποτε άλλης διάταξης της οδηγίας για άλλους σκοπούς, όπως για παράδειγμα μάρκετινγκ, ή για κερδοσκοπικούς λόγους.

Δεύτερον, η νομική βάση για τη διαχείριση των δεδομένων από τον δικηγόρο δεν είναι η συγκατάθεση του πελάτη και δεν εξαρτάται από τη συγκατάθεση του πελάτη. Το άρθρο 6 του ΓΚΠΔ προβλέπει 6 νόμιμες βάσεις για την επεξεργασία των δεδομένων, μία από τις οποίες είναι και η συγκατάθεση του πελάτη. Οι άλλες βάσεις μπορούν να συναχθούν από το ίδιο το κείμενο του άρθρου 6, το οποίο παρατίθεται κατωτέρω:

Άρθρο 6 του κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΓΚΠΔ)

Νομιμότητα της επεξεργασίας

1. Η επεξεργασία είναι σύνομη μόνο εάν και εφόσον ισχύει τουλάχιστον μία από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) το υποκείμενο των δεδομένων έχει παράσχει συγκατάθεση για την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα του για έναν ή περισσότερους συγκεκριμένους σκοπούς,

β) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκτέλεση σύμβασης της οποίας το υποκείμενο των δεδομένων είναι συμβαλλόμενο μέρος ή για να ληφθούν μέτρα κατ' αίτηση του υποκειμένου των δεδομένων πριν από τη σύναψη σύμβασης,

γ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας,

δ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου των δεδομένων ή άλλου φυσικού προσώπου,

ε) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας,

στ) η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τους σκοπούς των έννομων συμφερόντων που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή τρίτος, εκτός εάν έναντι των συμφερόντων αυτών υπερισχύει το συμφέρον ή τα θεμελιώδη δικαιώματα και οι ελευθερίες του υποκειμένου των δεδομένων που επιβάλλουν την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ιδίως εάν το υποκείμενο των δεδομένων είναι παιδί.

Το στοιχείο στ) του πρώτου εδαφίου δεν εφαρμόζεται στην επεξεργασία που διενεργείται από

Ωστόσο, υπάρχουν άλλες δύο βάσεις, οι οποίες εφαρμόζονται αμφότερες στην επεξεργασία των δεδομένων από τον δικηγόρο. Η μία βάση εντοπίζεται στη διατύπωση «η επεξεργασία είναι απαραίτητη για τη συμμόρφωση με έννομη υποχρέωση του υπευθύνου επεξεργασίας». Δεδομένου ότι η οδηγία απαιτεί τη λήψη και διατήρηση ορισμένων δεδομένων από τον δικηγόρο —βλ. άρθρο 40 της προηγούμενης ενότητας—, η νομική βάση για τον δικηγόρο που δραστηριοποιείται στον τομέα ΚΞΧ/ΧΤ μπορεί να εμπίπτει στην «έννομη υποχρέωση» που αναφέρεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο γ).

Θα μπορούσε όμως να εμπίπτει και στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο ε) που ορίζει ότι «η επεξεργασία είναι απαραίτητη για την εκπλήρωση καθήκοντος που εκτελείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον υπεύθυνο επεξεργασίας». Και τούτο διότι το άρθρο 43 ορίζει ρητά ότι «[η] επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα βάσει της παρούσας οδηγίας με σκοπό την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας όπως αναφέρονται στο άρθρο 1 θεωρείται ζήτημα δημόσιου συμφέροντος σύμφωνα με τον [ΓΚΠΔ]».

Τρίτον, προβλέπεται εξαίρεση από το δικαίωμα πρόσβασης του πελάτη σε δεδομένα βάσει του ΓΚΠΔ σε σχέση με τις διατάξεις περί προειδοποίησης. Η προειδοποίηση συσχετίζεται σαφώς με την προστασία των δεδομένων, διότι εάν ο πελάτης έχει δικαίωμα να γνωρίζει ότι έχει υποβληθεί αναφορά προειδοποίησης, ματαιώνεται ο σκοπός της απαγόρευσης της προειδοποίησης.

Το άρθρο 23 του ΓΚΠΔ προβλέπει ήδη πιθανό σχετικό περιορισμό και στο προσίμιο του ΓΚΠΔ γίνεται ρητή αναφορά στον εν λόγω περιορισμό με την ακόλουθη διατύπωση: «Αυτό έχει σημασία, για παράδειγμα, στο πλαίσιο του αγώνα ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος».

Κατά συνέπεια, η οδηγία ορίζει σαφώς ότι τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν μέτρα στο πλαίσιο αυτό όσον αφορά τη διαβίβαση δεδομένων κατά τρόπο ώστε να μη γίνεται αντιληπτή (εξ ου και η παραπομπή στο άρθρο 39), με τη θέσπιση νομοθεσίας για τον περιορισμό του πελάτη από το δικαίωμα πρόσβασης σε δεδομένα αυτού του είδους. Οι δικηγόροι θα πρέπει να γνωρίζουν το περιεχόμενο και το πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης νομοθεσίας επί του θέματος αυτού στο οικείο κράτος μέλος.

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ

Εισαγωγή

Οι διατάξεις που περιγράφονται στα άρθρα 33, 34, 35 και 39 ανωτέρω όχι μόνο βρίσκονται στο επίκεντρο του καθεστώτος ΚΞΧ/ΧΤ, αλλά άπτονται εξίσου μίας από τις βασικές αρχές της σχέσης δικηγόρου-πελάτη, δηλαδή του δικηγορικού απορρήτου (με τη χρήση αυτού το γενικού όρου καλύπτονται οι γενικές έννοιες του επαγγελματικού απορρήτου και του προνομίου των επαγγελματιών νομικών), και της σχέσης πλήρους εμπιστοσύνης που θα πρέπει να υπάρχει μεταξύ δικηγόρου και πελάτη.

Το βασικό κείμενο της ΕΕ σχετικά με το νόημα και τις συνέπειες του δικηγορικού απορρήτου προέρχεται από την υπόθεση AM & S (*AM & S Europe Limited κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, υπόθεση 155/79):

«Πράγματι, το κοινοτικό δίκαιο, απορρέον όχι μόνο από την οικονομική, αλλά και την νομική

αλληλοδιείσδυση των Κρατών μελών, πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη τις αρχές και τις αντιλήψεις που είναι κοινές στα δίκαια των Κρατών μελών, όσον αφορά την τήρηση του εμπιστευτικού χαρακτήρος των σχέσεων μεταξύ δικηγόρου και πελάτου, όσον αφορά, ιδίως, ορισμένες επικοινωνίες μεταξύ τους. Ο εν λόγω εμπιστευτικός χαρακτήρ ανταποκρίνεται στην απαίτηση, η σπουδαιότης της οποίας αναγνωρίζεται στο σύνολο των Κρατών μελών, ότι κάθε πολίτης πρέπει να έχει την δυνατότητα να συμβουλευέται ελευθέρως τον δικηγόρο του, το επάγγελμα του οποίου συνεπάγεται την παροχή, κατά τρόπο ανεξάρτητο, νομικών συμβουλών σε όσους τις χρειάζονται.».

Το Δικαστήριο επανεξέτασε την υπόθεση είκοσι έτη αργότερα στις υποθέσεις [Akzo Nobel Chemicals Ltd και Akcros Chemicals Ltd κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων](#), συνεκδικασθείσες υποθέσεις T-125/03 και T-253/03. Η βασική αρχή της, όπως περιγράφεται συνοπτικά ανωτέρω, επιβεβαιώθηκε στη μεταγενέστερη υπόθεση, στην οποία το Δικαστήριο παρατήρησε επίσης ότι η αρχή αυτή «συνδέεται στενά με την αντίληψη περί του ρόλου του δικηγόρου που θεωρείται ως συνεργάτης της δικαιοσύνης».

Πρόκειται, στην πραγματικότητα, για διεθνώς αναγνωρισμένη αρχή. Ο Διεθνής Δικηγορικός Σύλλογος έχει δημοσιεύσει τις διεθνείς αρχές δεοντολογίας για το νομικό επάγγελμα ([International Principles on Conduct for the Legal Profession](#)), και σύμφωνα με την αρχή 4:

«Ο δικηγόρος τηρεί ανά πάσα στιγμή και προστατεύεται από το απόρρητο όσον αφορά τις υποθέσεις νυν ή πρώην πελατών, εκτός εάν επιτρέπεται ή απαιτείται διαφορετικά από τη νομοθεσία και/ή τους ισχύοντες κανόνες επαγγελματικής δεοντολογίας.».

Το δικηγορικό απόρρητο έχει διάφορες ονομασίες και διέπεται από διαφορετικούς κανόνες σε διαφορετικές δικαιοδοσίες.

Σε ορισμένες δικαιοδοσίες, για παράδειγμα, οι νόμοι και οι κανόνες για το δικηγορικό απόρρητο επιβάλλουν ρητά υποχρεώσεις στον δικηγόρο. Σε κάποιες άλλες, η προστασία των εμπιστευτικών πληροφοριών από τη γνωστοποίηση επιτυγχάνεται με τη δημιουργία «προνομίων» (γνωστών και ως εξαιρέσεων) σε σχέση με τους συνήθεις κανόνες, τα οποία επιβάλλουν την απαίτηση γνωστοποίησης των πληροφοριών.

Ωστόσο, η βασική αρχή είναι η ίδια παντού: ο δικηγόρος δεν επιτρέπεται (σε πολλές χώρες από τον νόμο) να γνωστοποιεί εμπιστευτικές πληροφορίες που του παρέχονται από τον πελάτη του σε οποιοδήποτε τρίτο, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνητικών και δικαστικών αρχών.

Υπάρχει επίσης γενικός κανόνας σύμφωνα με τον οποίο η προστασία που παρέχεται από το δικηγορικό απόρρητο δεν ισχύει όταν ο δικηγόρος εν γνώσει του υποβοηθά, διευκολύνει ή υποκινεί παράνομη συμπεριφορά εκ μέρους των πελατών του — στην προκειμένη περίπτωση, για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη διευκόλυνση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Σε αυτή την περίπτωση, είναι σχεδόν βέβαιο ότι ο δικηγόρος διαπράττει ποινικό αδίκημα. Κατά κανόνα, ο δικηγόρος υπόκειται επίσης σε πειθαρχικές κυρώσεις από την οικεία ρυθμιστική αρχή του κλάδου.

Ευρωπαϊκή νομολογία

Οι υποχρεώσεις αναφοράς βάσει της οδηγίας δεν έρχονται σε σύγκρουση με τη συγκεκριμένη αρχή, όπως αυτή νοείται στο ευρωπαϊκό δίκαιο. Αυτό έχει κριθεί σε δύο υποθέσεις, μία ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μία ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

Στην υπόθεση *Ordre des barreaux francophones et germanophone και λοιποί κατά Conseil des ministres*, υπόθεση C-305/05 ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η μία από τις ενώσεις των δικηγορικών συλλόγων του Βελγίου υπέβαλε αίτηση προδικαστικού ερωτήματος σχετικά με τη σύγκρουση. Ωστόσο, το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι υποχρεώσεις αναφοράς δεν προσβάλλουν το δικαίωμα για δίκαιη δίκη, όπως κατοχυρώνεται με το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το άρθρο 6 παράγραφος 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το σκεπτικό της απόφασης αυτής ήταν ότι οι δικηγόροι υπέχουν τις υποχρεώσεις ενημέρωσης και συνεργασίας μόνον καθόσον επικουρούν τον πελάτη στην προπαρασκευή ή τη διενέργεια ορισμένων πράξεων οι οποίες έχουν, κυρίως, χρηματοοικονομικό χαρακτήρα ή αφορούν αγοραπωλησία. Κατά γενικό κανόνα, οι δραστηριότητες αυτές, ως εκ της φύσεώς τους, δεν συνδέονται με ένδικη διαδικασία και, ως εκ τούτου, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος για δίκαιη δίκη, που ήταν και η βάση του ισχυρισμού.

Το δικαστήριο πρόσθεσε ότι, δεδομένου ότι ο δικηγόρος απαλλάσσεται από τις υποχρεώσεις αναφοράς, εφόσον η αρωγή την οποία παρείχε στον πελάτη ζητήθηκε είτε για την άσκηση της αποστολής υπεράσπισής του ή εκπροσώπησής του σε ένδικη διαδικασία είτε υπό τη μορφή συμβουλής για τον ενδεδειγμένο τρόπο κίνησης ή αποφυγής μιας ένδικης διαδικασίας, μικρή σημασία έχει το ότι τα επίμαχα πληροφοριακά στοιχεία περιήλθαν σε γνώση του ή προέκυψαν πριν, κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας της διαδικασίας. Το δικαστήριο επισήμανε ότι μια τέτοια απαλλαγή μπορεί να διασφαλίσει την προστασία του δικαιώματος για δίκαιη δίκη.

Παρόμοια υπόθεση εκδικάστηκε και ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων: *Michaud κατά Γαλλίας* (προσφυγή αριθ. 12323/11). Η υπόθεση αυτή αφορούσε το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, παρά το γεγονός ότι το άρθρο 8 της Σύμβασης προστατεύει «το θεμελιώδες δικαίωμα στο επαγγελματικό απόρρητο», η υποχρέωση των δικηγόρων να αναφέρουν υποψίες δεν ισοδυναμεί με υπέρμετρη επέμβαση στο δικαίωμα αυτό.

Το Δικαστήριο στήριξε την απόφασή του στο γενικό συμφέρον που εξυπηρετεί η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και στην εγγύηση που παρέχεται με την εξαίρεση από το πεδίο εφαρμογής της υποχρέωσης αναφοράς που προβλέπεται στο άρθρο 34 παράγραφος 2 (στο πλαίσιο δραστηριοτήτων που συνδέονται με ένδικη διαδικασία ή υπό την ιδιότητα του δικηγόρου ως νομικού συμβούλου). Επιπλέον, το γαλλικό δίκαιο έχει θέσει σε εφαρμογή ένα φίλτρο για την προστασία του επαγγελματικού απορρήτου, με το οποίο διασφαλίζεται ότι οι δικηγόροι δεν υποβάλλουν τις αναφορές τους απευθείας στη ΜΧΠ, αλλά στον πρόεδρο του δικηγορικού συλλόγου.

Εκτός από τις υποθέσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενδέχεται να υπάρχουν υποθέσεις εσωτερικού δικαίου που αφορούν την εφαρμογή της οδηγίας σε τοπικό επίπεδο, όπως η υπόθεση ενώπιον του Συνταγματικού Δικαστηρίου του Βελγίου σχετικά με την αναφορά ύποπτων συναλλαγών (*απόφαση αριθ. 114/2020* της 24ης Σεπτεμβρίου 2020).

Συμπέρασμα

Από την αλληλεπίδραση μεταξύ της οδηγίας, του δικηγορικού απορρήτου και της νομολογίας σε

ευρωπαϊκό επίπεδο συνεπάγεται ότι η αναφορά ύποπτων συναλλαγών πρέπει να υποβάλλεται σύμφωνα με τις συγκεκριμένες περιστάσεις που περιγράφονται συνοπτικά στην οδηγία και τη νομολογία, ώστε να διασφαλίζεται ότι δεν υπάρχει παράβαση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ή της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Εάν ο δικηγόρος δεν υποβάλει αναφορά όταν απαιτείται, τότε βρίσκεται αντιμέτωπος με την άσκηση δίωξης για ποινικό αδίκημα στον τομέα της ΚΕΧ/ΧΤ (βλ. κατωτέρω).

Ωστόσο, οι απαιτήσεις της οδηγίας λειτουργούν μόνο στο πλαίσιο ορισμένων παραμέτρων:

- των παραμέτρων που εμπίπτουν στον ορισμό των δικηγόρων και των συναλλαγών που καλύπτονται από την οδηγία στο άρθρο 2 παράγραφος 1 σημείο 3·
- ακόμη και αν περιλαμβάνονται στον εν λόγω ορισμό, υπάρχουν εξαιρέσεις από τις υποχρεώσεις αναφοράς που περιλαμβάνονται στο άρθρο 34 παράγραφος 2·
- υπάρχουν άλλοι σημαντικοί ορισμοί σχετικά με την υποβολή αναφορών, όπως ο ορισμός της «εγκληματικής δραστηριότητας», που ενεργοποιεί πρωτίστως την αναφορά ύποπτων συναλλαγών (και εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο τα επιμέρους κράτη μέλη έχουν ορίσει το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες).

Εκτός των εν λόγω αυστηρών ορίων δεν ισχύουν οι απαιτήσεις της οδηγίας σχετικά με την υποβολή αναφορών και εφαρμόζονται οι συνήθεις κανόνες του δικηγορικού απορρήτου. Οι δικηγόροι πρέπει επίσης να γνωρίζουν αν η δικαιοδοσία τους έχει επωφεληθεί από την παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 34 παράγραφος 1, η οποία, αφενός, επιτρέπει στον δικηγόρο να αναφέρει υποψίες στον δικηγορικό σύλλογο και, αφετέρου, καθιστά υπεύθυνο τον δικηγορικό σύλλογο για την περαιτέρω διαβίβασή τους στη ΜΧΠ.

Το δικηγορικό απόρρητο τεκμαίρεται ότι δεν έχει παραβιαστεί μόνον όταν έχει υποβληθεί αναφορά ύποπτων συναλλαγών αυστηρά σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 33 της οδηγίας. Επομένως, οι δικηγόροι δεν θα πρέπει να υποβάλλουν αναφορά ύποπτων συναλλαγών αποκλειστικά και μόνο για λόγους αυτοπροστασίας και προφύλαξης· εάν το πράξουν, διατρέχουν τον κίνδυνο να παραβούν τις υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας.

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Είναι πιθανό να ανακύψουν διάφορα ζητήματα σε διασυνοριακή βάση λόγω του γεγονότος ότι ο δικηγόρος μπορεί να εργάζεται για πελάτες σε άλλες δικαιοδοσίες ή με παρουσία σε άλλες δικαιοδοσίες.

Εντός της ΕΕ

Δεδομένου ότι η οδηγία καλύπτει ολόκληρη την ΕΕ, τα ελάχιστα πρότυπά της πρέπει να εφαρμόζονται παντού. Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη βαίνουν πέραν του ελάχιστου ορίου και, σε κάθε περίπτωση, διαφορετικές δικαιοδοσίες έχουν υιοθετήσει διαφορετικές μεθόδους — για παράδειγμα, σε ορισμένες περιπτώσεις ο δικηγόρος πρέπει να υποβάλει αναφορά ύποπτων συναλλαγών απευθείας στη ΜΧΠ, ενώ σε κάποιες άλλες στον δικηγορικό σύλλογο. Αυτό σημαίνει ότι ο δικηγόρος δεν έχει άλλη δυνατότητα εκτός από το να είναι εξοικειωμένος με το καθεστώς

ΚΕΧ/ΧΤ του άλλου κράτους μέλους, δυνατότητα που μπορεί να εξασφαλίσει πιθανότατα με ασφάλεια ζητώντας τις συμβουλές δικηγόρου από το εν λόγω κράτος μέλος.

Ανακύπτουν συγκεκριμένα προβλήματα σε διάφορους τομείς:

- εξάρτηση από τρίτους σε άλλο κράτος μέλος για την άσκηση δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη — έχουν ήδη αναφερθεί οι απαιτήσεις του άρθρου 26 της οδηγίας·
- διατάξεις δικηγορικού απορρήτου — όχι μόνο η αναφορά ύποπτων συναλλαγών μπορεί να υποβάλλεται με διαφορετικούς τρόπους, όπως προαναφέρθηκε, αλλά μπορεί επίσης να διαφέρει τόσο το πεδίο εφαρμογής όσο και η εφαρμογή του δικηγορικού απορρήτου, και πρέπει, συνεπώς, να ελέγχονται με προσοχή·
- τα έγγραφα μπορεί να συντάσσονται σε ξένη γλώσσα ή να αφορούν θεσμικά όργανα με τα οποία ο δικηγόρος ενδέχεται να μην είναι εξοικειωμένος, γεγονός που υποχρεώνει τον δικηγόρο να λαμβάνει κατάλληλα μέτρα ώστε να βεβαιώνεται ευλόγως ότι τα έγγραφα παρέχουν πράγματι αποδεικτικά στοιχεία επί των ισχυρισμών, για παράδειγμα ως προς την ταυτότητα του πελάτη.

ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Εισαγωγή

Το άρθρο 59 της οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να εξασφαλίζουν την επιβολή διοικητικών κυρώσεων τουλάχιστον σε περιπτώσεις σοβαρής, επαναλαμβανόμενης ή συστηματικής παράβασης —ή παράβασης που συνδυάζει τα ανωτέρω κριτήρια— των απαιτήσεων που ορίζονται για τις ακόλουθες κατηγορίες:

- δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη (άρθρα 10 έως 24)·
- αναφορά ύποπτων συναλλαγών (άρθρα 33 έως 35)·
- τήρηση αρχείων (άρθρο 40)·
- εσωτερικοί έλεγχοι (άρθρα 45 έως 46).

Το άρθρο 59 προσθέτει ότι, στις περιπτώσεις αυτές, οι ελάχιστες κυρώσεις πρέπει να είναι οι εξής:

Άρθρο 59 παράγραφος 2

... οι διοικητικές κυρώσεις και μέτρα που μπορούν να εφαρμοστούν περιλαμβάνουν τουλάχιστον τα εξής:

α) δημόσια δήλωση η οποία αναφέρει το φυσικό ή νομικό πρόσωπο και τη φύση της παράβασης·

β) εντολή που υποχρεώνει το φυσικό ή νομικό πρόσωπο να διακόψει τη συμπεριφορά του και να μην την επαναλάβει·

γ) όταν υπόχρεη οντότητα υπόκειται σε χορήγηση άδειας λειτουργίας, ανάκληση ή αναστολή της άδειας·

δ) προσωρινή απαγόρευση σε πρόσωπα που ασκούν διοικητικά καθήκοντα σε υπόχρεη οντότητα, ή σε κάθε άλλο φυσικό πρόσωπο που θεωρείται υπαίτιο για την παράβαση, της άσκησης διοικητικών καθηκόντων σε υπόχρεες οντότητες·

ε) ανώτατες διοικητικές χρηματικές κυρώσεις που ανέρχονται, κατ' ελάχιστον, είτε στο διπλάσιο του ποσού του κέρδους που προήλθε από την παράβαση, εφόσον το κέρδος μπορεί να προσδιοριστεί, είτε σε 1 000 000 EUR.

Όσον αφορά τους παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό του επιπέδου των κυρώσεων, το άρθρο 60 παράγραφος 4 ορίζει ως εξής:

Άρθρο 60

4. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, κατά τον καθορισμό του είδους και του επιπέδου των διοικητικών κυρώσεων ή μέτρων, οι αρμόδιες αρχές λαμβάνουν υπόψη τους όλες τις σχετικές περιστάσεις, στις οποίες περιλαμβάνονται κατά περίπτωση:

α) η σοβαρότητα και η διάρκεια της παράβασης·

β) ο βαθμός ευθύνης του υπαίτιου φυσικού ή νομικού προσώπου·

γ) η οικονομική ισχύς του υπαίτιου φυσικού ή νομικού προσώπου, όπως προκύπτει, για παράδειγμα, από τον συνολικό κύκλο εργασιών του υπαίτιου νομικού προσώπου ή από το ετήσιο εισόδημα του υπαίτιου φυσικού προσώπου·

δ) το κέρδος που αποκόμισε από την παράβαση το υπαίτιο φυσικό ή νομικό πρόσωπο, στον βαθμό που μπορεί να προσδιοριστεί·

ε) οι ζημιές τρίτων που προκλήθηκαν από την παράβαση, στον βαθμό που μπορούν να προσδιοριστούν·

στ) ο βαθμός συνεργασίας του υπαίτιου φυσικού ή νομικού προσώπου με την αρμόδια αρχή·

ζ) προηγούμενες παραβάσεις του υπαίτιου φυσικού ή νομικού προσώπου.

Το άρθρο 61 περιλαμβάνει μέτρα προστασίας για τους πληροφοριοδότες δημοσίου συμφέροντος που κοινοποιούν στις αρχές παραβάσεις των διατάξεων ΚΞΧ/ΧΤ.

Είναι σαφές ότι οι δικηγόροι θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με την οικεία εθνική νομοθεσία, διοικητική ή ποινική, όσον αφορά τις παραβάσεις των διατάξεων ΚΞΧ/ΧΤ, διότι ενδέχεται να βαίνουν πέραν των προαναφερόμενων ελάχιστων προτύπων.

Απαιτήσεις για τη διάπραξη αδικήματος

Παρότι η διατύπωση των αδικημάτων επαφίεται στα κράτη μέλη ώστε να ανταποκρίνεται στα εθνικά τους νομικά συστήματα, μπορεί να θεωρηθεί ότι για τα κύρια αδικήματα, για παράδειγμα όσον αφορά τη μη υποβολή αναφοράς ύποπτων συναλλαγών, η κατηγορούσα αρχή θα πρέπει να αποδείξει ότι η ενεχόμενη περιουσία είναι περιουσία εγκληματικής προέλευσης — με άλλα λόγια,

περιουσιακά στοιχεία ή κεφάλαια που αποκτήθηκαν μέσω εγκληματικής δραστηριότητας όπως ορίζεται στο άρθρο 3 σημείο 4. Αυτό σημαίνει ότι η κατηγορούσα αρχή θα πρέπει να αποδείξει ότι η περιουσία αποκτήθηκε μέσω εγκληματικής συμπεριφοράς και ότι κατά τον χρόνο τέλεσης του εικαζόμενου αδικήματος, ο δικηγόρος το γνώριζε ή το υποψιαζόταν.

Όσον αφορά τη γνωστοποίηση αδικημάτων, οι δικηγόροι θα πρέπει να γνωστοποιούν αν το γνώριζαν, είχαν υποψίες ή εύλογους λόγους να το υποπτεύονται. Οι όροι αυτοί έχουν προσδιοριστεί ήδη περαιτέρω στο παρόν εγχειρίδιο, υπό τον τίτλο «Υποχρεώσεις αναφοράς».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 — ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΩΡΩΝ ΥΨΗΛΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Ο παρών κατάλογος μπορεί να τροποποιηθεί — βλ. [εδώ](#)

Αριθ.	Τρίτη χώρα υψηλού κινδύνου
1	Αφγανιστάν
2	Μπαχάμες
3	Μπαρμπείντος
4	Μποτσουάνα
5	Καμπότζη
6	Λαοκρατική Δημοκρατία της Κορέας
7	Γκάνα
8	Ιράν
9	Ιράκ
10	Τζαμάικα
11	Μαυρίκιος
12	Μογγολία
13	Μιανμάρ/Βιρμανία
14	Νικαράγουα
15	Πακιστάν
16	Παναμάς
17	Συρία
18	Τρίνινταντ και Τομπέιγκο
19	Ουγκάντα
20	Βανουάτου
21	Υεμένη
22	Ζιμπάμπουε